

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Παγκόσμια Πολιτική
Οικονομία**

**«Οικονομική Παγκοσμιοποίηση, Επιχειρηματική
Επέκταση των Κινεζικών Πολυεθνικών στην
Αφρικανική Ήπειρο και το Επιχειρηματικό Ρίσκο»**

Καζούρης Αντώνιος

Κόρινθος, Μάιος 2015

University of Peloponnese

Faculty of Social and International Sciences

Department of Political Science and International Relations

Master Program in Global Political Economy

**“Financial Globalization, Business Expansion of
Chinese Multinational Enterprises to Africa and the
Business Risk”**

Kazouris Antonios

Corinth, May 2015

Αφιέρωση

Την εν λόγω διπλωματική εργασία την αφιερώνω στη μνήμη της πολυαγαπημένης μου γιαγιάς, Μαγδαληνής Χριστοδούλου, την οποία χάσαμε από καρκίνο στις 19/1/2009, την χρονιά που έδινα Πανελλήνιες εξετάσεις. Τα τελευταία της λόγια λίγο πριν μας αφήσει ήταν: «Διαβάζει ο Αντώνης?». Πιστεύω πως η συγκεκριμένη εργασία είναι το λιγότερο που μπορώ να κάνω για να απαντήσω, έστω και πολύ καθυστερημένα, σε αυτή την ερώτηση. Σε ευχαριστώ πολύ για όλα γιαγιά.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω σε αυτό το σημείο τα άτομα που συντέλεσαν και συνέβαλαν στην ολοκλήρωση της συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας. Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαιτέρως, τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Σπυρίδωνα Ρουκανά, για την καθοδήγηση και τις οδηγίες που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής της εργασίας μου, καθώς και τα υπόλοιπα μέλη της τριμελούς επιτροπής, κ. Παντελή Σκλιά και κ. Νικήτα Κουτσούκη για τις συμβουλές τους πάνω στη συγγραφή και την υποστήριξη της διπλωματικής μου. Επιπλέον θέλω να ευχαριστήσω την αγαπημένη μου, Χρύσα, τους γονείς μου και την αδερφή μου για την υποστήριξη και τη βοήθεια κατά τη διάρκεια της συγγραφής του έργου μου. Η συμβολή όλων των παραπάνω ανθρώπων ήταν καθοριστική και αξιοσημείωτη για την ολοκλήρωση και εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία διερευνάται το φαινόμενο της οικονομικής παγκοσμιοποίησης που λαμβάνει χώρα σήμερα στον πλανήτη και τη δράση των Πολυεθνικών Επιχειρήσεων στο διεθνές και πολύπλοκο αυτό περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα εστιάζει στην κινεζική οικονομία, ως μία ανερχόμενη υπερδύναμη και τις ιδιαίτερες μεθόδους που η οικονομία αυτή χρησιμοποιεί προκειμένου να αναπτυχθεί περαιτέρω σε αυτό το σύγχρονο και σύνθετο περιβάλλον που έχει δημιουργηθεί μέσω της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Η έρευνα επικεντρώνεται κυρίως στις διακρατικές δραστηριότητες των κινεζικών Πολυεθνικών Επιχειρήσεων, ως φορείς της οικονομικής ανάπτυξης και εκπλήρωσης των στόχων της παγκόσμιας επέκτασης με απώτερο σκοπό την περαιτέρω μεγέθυνση της κινεζικής οικονομίας. Μελετώνται οι διακρατικές δραστηριότητες των κινεζικών Πολυεθνικών Επιχειρήσεων στις Αφρικανικές χώρες, κατά κύριο λόγο της Υποσαχάριας Αφρικής. Επιχειρείται να κατανοηθεί πλήρως η σκοπιμότητα αυτού του επιχειρηματικού εγχειρήματος, προκειμένου να καλυφθεί η ανάγκη των κινεζικών Πολυεθνικών για πρώτες ύλες και φυσικούς πόρους. Κλείνοντας, θα πραγματοποιηθεί αξιολόγηση του επιχειρηματικού ρίσκου της επέκτασης των κινεζικών Πολυεθνικών Επιχειρήσεων.

Σημαντικοί Όροι: Οικονομική Παγκοσμιοποίηση, Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, Πολυεθνικές Επιχειρήσεις, Στρατηγική Επέκταση, ΑΕΠ, Επιχειρηματικό Ρίσκο.

Summary

The present dissertation, studies the phenomenon of financial globalization which takes place nowadays worldwide and the actions of Multinational Enterprises at this complex and international environment. More specifically the dissertation aims on the Chinese economy as an upcoming global force and the special methods that this economy uses in order to develop further through this modern and complex environment that has been created through financial globalization. The research focuses on the international activities of the Chinese Multinational Enterprises, as the main players of economic development and the fulfillment of China's global expansion goals with the view to enlarging further the Chinese economy. At this point are studied the transnational activities of the Chinese Multinationals Enterprises in African countries, mainly in the Sub-Saharan region. It is attempted the understanding the feasibility of this business venture so that the need of the Chinese multinationals on raw materials can be met. In closing, it assess the business risk of business expansion for the Chinese multinationals.

Keywords: Financial Globalization, Foreign Direct Investment, Multinational Enterprises, Strategic Extension, GDP, Business Risk

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1	8
Εισαγωγή 1.1	8
Κεφάλαιο 2	10
Οικονομική Παγκοσμιοποίηση των Πολυεθνικών Επιχειρήσεων.....	10
2.1 Οικονομική παγκοσμιοποίηση.....	10
2.2 Η δραστηριότητα των πολυεθνικών επιχειρήσεων σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον.....	12
Κεφάλαιο 3	16
Η οικονομική μεγέθυνση της κινεζικής οικονομίας	16
3.1 Ο αγώνας δρόμου για τον εκσυγχρονισμό της κινεζικής οικονομίας.....	16
3.2 Η ραγδαία οικονομική ανάπτυξη της Κίνας	19
Κεφάλαιο 4	27
Η Ανάπτυξη των κινεζικών Πολυεθνικών Επιχειρήσεων	27
4.1 Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στις αναπτυσσόμενες οικονομίες και η πρωτοκαθεδρία της Κίνας.....	27
4.2 Η παγκόσμια επέκταση των κινεζικών Πολυεθνικών Επιχειρήσεων	29
4.3 Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και προκλήσεις των κινεζικών ΠΕ.....	33
Κεφάλαιο 5	36
Η επέκταση των κινεζικών πολυεθνικών στην Αφρική	36
5.1 Η στρατηγική επιλογή της αφρικανικής ηπείρου	36
5.2 Η επιχειρηματική δραστηριότητα των κινεζικών πολυεθνικών επιχειρήσεων στην αφρικανική ήπειρο	40
5.3 Ασύμμετρος κινεζικός καπιταλισμός.....	44
Κεφάλαιο 6	46
Το επιχειρηματικό ρίσκο των κινεζικών πολυεθνικών στην Αφρική	46
6.1 Μειονεκτήματα και αδυναμίες των Κινεζικών Πολυεθνικών	46
6.2 Το Πολιτικό Ρίσκο στις χώρες της Αφρικής.....	47
Κεφάλαιο 7	54
Συμπεράσματα	54
7. Συμπεράσματα	54
Βιβλιογραφία	57

Κατάλογος Πινάκων

3.1 Ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ της Κίνας (1978-2013)	σελ. 20
3.2 Το ετήσιο ΑΕΠ των Β.Ρ.Ι.С.s σε σύγκριση με 4 ανεπτυγμένα κράτη	σελ. 21
3.3 Εισερχόμενα ποσοστά ΑΞΕ του παγκόσμιου % των BRICs (2001-2013)..	σελ. 22
3.4 Ισοτιμία μεταξύ γουάν και δολαρίου (1981-2013).....	σελ. 25
4.1 Εκροές ΑΞΕ σε παγκόσμιο επίπεδο (1910-2010).....	σελ. 28
4.2 Οι 10 πιο επιτυχημένες κινεζικές Πολυεθνικές για το 2014	σελ. 29
4.3 Εκροές κινεζικών ΑΞΕ κατά την περίοδο 1979-2013 σε εκατ.\$	σελ. 31
4.4 Εκροές κινεζικών ΑΞΕ προς τρίτες χώρες και δημοφιλέστεροι προορισμοί..	σελ.34
5.1 Ποσοστό εισαγωγών πετρελαίου και φυσικών πόρων στην Κίνα από την Αφρική το 2007.....	σελ. 40
5.2 Εισαγωγές πετρελαίου στην Κίνα, από τις χώρες της Αφρικής σε εκατομμύρια τόνους από το 1994 έως το 2009.....	σελ. 41
6.1 Επερχόμενες Εκλογές στο τμήμα της Υποσαχάριας Αφρικής(2014-2015)...	σελ. 46
6.2 Συνολικές εκλογικές διαδικασίες από το 1960 έως το 2012 στο τμήμα της Υποσαχάριας Αφρικής, με επιβεβλημένες νίκες και εναλλαγές καθεστώτων ..	σελ. 49
6.3 Ηγέτες των πιο μακροχρόνιων κυβερνήσεων των κρατών της Υποσαχάριας Αφρικής	σελ. 49-50
6.4 Ποσοστά του Δείκτη Ψηφιακής Εξέλιξης Αφρικανικών Κρατών σε Σύγκριση με Ανεπτυγμένα Κράτη	σελ. 51

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή 1.1

Η παρούσα διπλωματική εργασία, πραγματεύεται το σύγχρονο φαινόμενο των πολυεθνικών επιχειρήσεων ως φορέων της οικονομικής παγκοσμιοποίησης και της αλληλεπίδρασης των διαφόρων περιοχών του πλανήτη. Πιο συγκεκριμένα, ασχολούμαστε ιδιαίτερα με την ανάπτυξη των κινεζικών πολυεθνικών τα τελευταία χρόνια, ως απόρροια της συνεχούς μεγέθυνσης της κινεζικής οικονομίας λόγω των αυξημένων εμπορικών ροών και των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων. Συγκεκριμένα θα εστιάσει στις κινεζικές πολυεθνικές επιχειρήσεις, που δραστηριοποιούνται στην Αφρικανική ήπειρο. Παράλληλα επιχειρείται, να αναλυθεί το επιχειρηματικό ρίσκο που ενέχει το εγχείρημα μιας τέτοιας επένδυσης. Οι κινεζικές πολυεθνικές έλαβαν το ρίσκο να επενδύσουν σε μία Ήπειρο με αρκετά φτηνό εργατικό δυναμικό και πλούσια σε φυσικούς πόρους και πρώτες ύλες από τη μία πλευρά, αλλά από την άλλη με ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό, καθώς και διάφορα άλλα προβλήματα όπως η πολιτική αστάθεια λόγω των συνεχών αλλαγών στα καθεστώτα των Αφρικανικών κρατών μέσω εξεγέρσεων αλλά και της χαμηλής τεχνογνωσίας. Υπό το πρίσμα της προαναφερόμενης ανάλυσης μελετάται, κατά πόσο το συγκεκριμένο επιχειρηματικό εγχείρημα θα είναι επιτυχές και αν αξίζει τελικά να ληφθεί ένα τόσο μεγάλο φαινομενικά επενδυτικό ρίσκο.

Σκοπός της διπλωματικής εργασίας είναι η ανάλυση του σύγχρονου φαινομένου της ανάπτυξης των κινεζικών πολυεθνικών επιχειρήσεων στην αφρικανική ήπειρο. Το φαινόμενο των πολυεθνικών επιχειρήσεων δεν είναι νέο. Η συγκεκριμένη περίπτωση όμως είναι αρκετά περίπλοκη και πρωτοφανής για τα παγκόσμια δεδομένα των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Αρχικά ο συγκερασμός δύο μοντέλων παραγωγής, ο κεντρικός σχεδιασμός και η οικονομία της αγοράς στην κινεζική οικονομία σε συνδυασμό με τον ασύμμετρο καπιταλισμό των πολυεθνικών επιχειρήσεων σε παγκόσμιο επίπεδο έχει μεταμορφώσει την Κίνα σε ένα σύγχρονο οικονομικό γίγαντα που συνεχώς αναπτύσσεται. Επιπλέον το φαινόμενο της επιχειρηματικής επέκτασης σε χώρες της Αφρικανικής ηπείρου οι οποίες δεν είχαν επιχειρηματικό ενδιαφέρον και προοπτικές για πολλές πολυεθνικές επιχειρήσεις ώστε να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους σε αυτές αποτελεί μοναδική περίπτωση. Θα μελετηθεί παράλληλα το συγκεκριμένο φαινόμενο υπό το πρίσμα του επιχειρηματικού ρίσκου.

Για την κατανόηση του θέματος θα αναλυθεί σε βάθος αρχικά το φαινόμενο της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Επίσης θα μελετηθεί η κινεζική οικονομία και οι αιτίες που ερμηνεύουν τη ραγδαία οικονομική μεγέθυνση. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η ανάπτυξη των κινεζικών πολυεθνικών επιχειρήσεων και πιο συγκεκριμένα αυτές που έχουν επεκτείνει τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες στην Αφρικανική ήπειρο. Τέλος, αναλύεται το επιχειρηματικό ρίσκο των κινεζικών Πολυεθνικών στην Αφρική.

Για την επίτευξη του σκοπού της εργασίας, μελετώνται δευτερογενείς πηγές, όπως διάφορα επιστημονικά συγγράμματα (βιβλία, άρθρα, παρουσιάσεις, συνεντεύξεις). Επίσης, αξιοποιείται η περιγραφική στατιστική για την κατανόηση τόσο της μεγέθυνσης της κινεζικής οικονομίας, όσο και της ανάπτυξης των Κινεζικών Πολυεθνικών Επιχειρήσεων στην Αφρική.

Η συνεισφορά της διπλωματικής εργασίας, εστιάζεται στην κατανόηση του ρόλου που διαδραματίζουν οι κινεζικές πολυεθνικές επιχειρήσεις στην Αφρικανική ήπειρο. Με αυτόν τον τρόπο μελετώνται διεξοδικά οι νέες προοπτικές που ανοίγονται σε περιοχές που ήταν ανεκμετάλλευτες μέχρι σήμερα επιχειρηματικά.

Κεφάλαιο 2

«Οικονομική Παγκοσμιοποίηση των Πολυεθνικών Επιχειρήσεων»

2.1 Οικονομική παγκοσμιοποίηση

Ήδη από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου ολόκληρη η δομή του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος μεταβλήθηκε. Το σύστημα του Bretton Woods επέφερε πολλές αλλαγές στο διεθνές νομισματικό σύστημα, μετατρέποντας το δολάριο στο ηγετικό νόμισμα αυτού του συστήματος φέροντας τα υπόλοιπα νομίσματα του καπιταλιστικού κόσμου σε πλήρη εξάρτηση από αυτό. Επιπλέον μέσω του σχεδίου Marshall και την αμερικανική βοήθεια στην Ευρώπη, ανοικοδομήθηκε η Ευρωπαϊκή Ήπειρος, οδηγώντας στη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου. Μέσα σε αυτό το κλίμα αλληλεπίδρασης των μεγάλων καπιταλιστικών δυνάμεων αναδείχτηκαν οι νέοι διεθνείς φορείς για τη διεθνοποίηση του κεφαλαίου, όπου δεν ήταν άλλοι από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και τους διεθνείς τραπεζικούς οργανισμούς (Μελάς, 2005).

Όμως η πετρελαϊκή κρίση του 1973 και η μετάβαση από σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες σε κυμαινόμενες, προκάλεσαν αρκετές αλλαγές στην αξιοποίηση του κεφαλαίου. Αρχικά, παρατηρείται έντονα η διεθνοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας καθώς και η διόγκωση της νομισματικής σφαίρας. Όλα τα παραπάνω προκλήθηκαν κυρίως ως απόρροια του συστήματος των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών και συντελούν στην οικονομική φιλελευθεροποίηση των αγορών, τη μείωση του κρατικού παρεμβατισμού και την ελεύθερη μετακίνηση των διεθνών κεφαλαίων προκειμένου να αξιοποιηθούν σε οποιαδήποτε γωνιά του πλανήτη (Μελάς, 2005).

Με το τέλος του Ψυχρού πολέμου, αρκετά δεδομένα στην παγκόσμια οικονομία διαφοροποιήθηκαν. Ο καπιταλισμός είχε πετύχει τη σημαντικότερη νίκη του, έναντι του σοσιαλισμού και ως απόρροια αυτού η οικονομική παγκοσμιοποίηση δεν άργησε να εξαπλωθεί σε ολόκληρο τον πλανήτη. Οι αγορές μετατρέπονται σε ρυθμιστή των διεθνών υποθέσεων μέσω των επενδύσεων, του εμπορίου και των διεθνών δραστηριοτήτων των πολυεθνικών ανά ολόκληρο τον κόσμο, δίχως περιορισμούς. Το αόρατο χέρι της αγοράς ρυθμίζει όλες τις υποθέσεις και αποτελεί κοινό όφελος για όλους. Παράλληλα παρατηρείται αρκετά σημαντική αύξηση στον τομέα παροχής υπηρεσιών (Μελάς, 2005).

Επιπλέον, οι επιχειρήσεις ανταγωνίζονται μεταξύ τους σε παγκόσμια κλίμακα. Ο παγκόσμιος ανταγωνισμός των επιχειρήσεων που επέφερε η οικονομική παγκοσμιοποίηση εντάθηκε και ενισχύθηκε σε σημαντικό βαθμό εξαιτίας των σημαντικών τεχνολογικών προόδων που επιτεύχθηκαν τις δεκαετίες μετά το Β΄

Παγκόσμιο Πόλεμο. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας σε σημαντικούς τομείς, όπως οι μεταφορές και οι επικοινωνίες περιόρισαν την έννοια της απόστασης, ενώ παράλληλα μείωσαν αρκετά το κόστος του διεθνούς εμπορίου βοηθώντας σε μεγάλο βαθμό στην παγκόσμια επέκτασή του και τη διάδοση της οικονομικής παγκοσμιοποίησης (Gilpin, 2002).

Παράλληλα το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα εμφανίζει υψηλό βαθμό ολοκλήρωσης. Ο όγκος των αγοραπωλησιών συναλλάγματος και οι διεθνείς επενδύσεις αυξήθηκαν ιδιαίτερα κατά τη δεκαετία του 1990, με αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό το γεγονός ότι οι περισσότερες από αυτές τις χρηματοοικονομικές επενδύσεις πραγματοποιούνται κατά κύριο λόγο με δανειακά κεφάλαια. Τα παραπάνω μετατρέπουν τα διεθνή χρηματοοικονομικά ως ένα στοιχείο που ασκεί μεγάλη επιρροή στην παγκόσμια οικονομία και ενισχύει σημαντικά την οικονομική παγκοσμιοποίηση (Gilpin, 2002).

Ακόμη, αρκετά μεγάλη σημασία για την επίτευξη της οικονομικής παγκοσμιοποίησης είχε η άρση όλων των εμποδίων που χρησιμοποιούσαν αρκετά κράτη προκειμένου να προστατεύσουν τα δικά τους προϊόντα έναντι των εισαγόμενων. Αρκετές λοιπόν εκβιομηχανισμένες αλλά και εκβιομηχανιζόμενες οικονομίες, οι οποίες επιθυμούσαν οικονομική απελευθέρωση στο διεθνές εμπόριο και τις επενδύσεις, έλαβαν ορισμένες πρωτοβουλίες προκειμένου να μειώσουν αυτά τα εμπόδια. Την επιθυμία τους για την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου από τα εμπόδια και τους φραγμούς, αρκετά κράτη την προώθησαν μέσω της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου με την οποία τα κράτη έπειτα από αρκετές και πολυμερείς διαπραγματεύσεις κατάφεραν να φιλελευθεροποιήσουν τις εμπορικές τους συναλλαγές και να μειώσουν τον κρατικό παρεμβατισμό σε μεγάλο βαθμό (Gilpin, 2002).

Τα παραπάνω οδήγησαν αρκετές αναπτυσσόμενες χώρες σε μία χρηματοπιστωτική απορρύθμιση, με την οποία άνοιξαν τις οικονομίες τους στην παγκόσμια οικονομία. Παρόλα αυτά, ένας σημαντικός αριθμός οικονομικών κυρίως εμποδίων, μειώνουν την πλήρη επίδραση και την επίτευξη του στόχου της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Το μεγαλύτερο μέρος των εμποδίων αυτών προέρχονται κυρίως από κράτη τα οποία προσπαθούν να προστατεύσουν τα μέσα παραγωγής τους και τα προϊόντα τους από τον διεθνή ανταγωνισμό (Moshirian, 2007).

Οι δυνάμεις της οικονομικής παγκοσμιοποίησης μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα είχαν μεταμορφώσει ολόκληρο τον κόσμο σε μια διεθνή πλατφόρμα αλληλεπιδράσεων. Με τη σειρά του λοιπόν, ο επιχειρηματικός τομέας δεν έμεινε ανέπαφος από όλα αυτά. Οι μεγάλες επιχειρήσεις άρχισαν αμέσως να διαφοροποιούν τα προϊόντα τους αλλά και την παραγωγή τους, δημιουργώντας συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι των άλλων επιχειρήσεων σε παγκόσμια κλίμακα, προκειμένου να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν σε αυτόν το σύγχρονο κόσμο (Aziz-Abdul, 1993).

2.2 Η δραστηριότητα των πολυεθνικών επιχειρήσεων σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον

Η αλληλεπίδραση μεταξύ των κρατών λόγω των πολυεθνικών επιχειρήσεων που παρατηρούνται στο διεθνές οικονομικό σύστημα, επιτάχυναν το φαινόμενο της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Βασικός παράγοντας που έδωσε ώθηση είναι πρόοδος της τεχνολογίας, όπως η πληροφορική, το διαδίκτυο, οι νέες μέθοδοι επικοινωνίας που περιόρισαν τις αποστάσεις ανά τον πλανήτη και έδωσαν ώθηση στην οικονομική παγκοσμιοποίηση.

Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις λογίζονται ως επιτυχημένες μεγάλες επιχειρήσεις με διεθνή δραστηριότητα, όραμα και στρατηγικές. Παρόλα αυτά, τα τελευταία χρόνια ολοένα και περισσότερες μικρές και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις τείνουν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στο διεθνές στερέωμα χάρη στη οικονομική παγκοσμιοποίηση. Οι περισσότερες πολυεθνικές επιχειρήσεις δρουν σε διεθνές επίπεδο μέσω των εισαγωγών πρώτων υλών και εξαγωγών προϊόντων ιδιαίτερος στον τομέα των μεταποιημένων προϊόντων. Ένας σαφής ορισμός για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις είναι ο εξής :

«Πολυεθνική είναι μια εταιρία στην οποία ανήκουν και ελέγχει παραγωγικές μονάδες (προστιθέμενης αξίας) σε δύο ή περισσότερες χώρες. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι όλες οι πολυεθνικές επιχειρήσεις είναι τεράστιες, μη ελεγχόμενες εταιρίες, καθώς διαφέρουν στο μέγεθος, τους πόρους, την οργανωτική δομή και τη δυναμική επιρροή» (O' Brien, 2011, σ. 249).

Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις λοιπόν απελευθερωμένες από τα όρια των εθνικών οικονομιών προχωρούν ακόμη ένα βήμα διεθνοποιώντας τις υπηρεσίες που παρέχουν, καθώς και τον παραγωγικό τους τομέα προκειμένου να λειτουργούν όσο πιο ευέλικτα και άμεσα γίνεται. Οι πολυεθνικές εντείνουν την οικονομική αλληλεπίδραση μεταξύ των κρατών μέσω των επενδύσεών τους σε αυτά, τα οποία γίνονται μάλιστα άμεσα εξαρτημένα από αυτές, καθώς οι επενδύσεις προωθούν την οικονομική τους ανάπτυξη και προσπαθούν να μειώσουν κάθε είδος προστατευτισμού που εμποδίζει τέτοιου είδους επενδύσεις. Με αυτό τον τρόπο οι πολυεθνικές επιχειρήσεις πέραν της προόδου και της διάδοσης της τεχνολογίας σε ολόκληρο τον κόσμο, λειτούργησαν ως ένας σημαντικότερος φορέας της οικονομικής παγκοσμιοποίησης μέσω των δραστηριοτήτων τους (Gilpin, 2002).

Με τη δράση τους λοιπόν οι πολυεθνικές επιχειρήσεις έχουν καταφέρει να αξιοποιήσουν αποτελεσματικά τους πόρους στο μεγαλύτερο τμήμα του πλανήτη, αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο το συνολικό βιοτικό επίπεδο και την οικονομική ευημερία. Οι δραστηριότητες των πολυεθνικών ως επακόλουθο ευθύνονται άμεσα για τον τρόπο με τον οποίο κατανέμονται οι οικονομικές τους δραστηριότητες, αλλά και η τεχνολογία με την απαραίτητη τεχνογνωσία στις εθνικές οικονομίες. Για τους παραπάνω λόγους καταβάλλεται μία αρκετά μεγάλη προσπάθεια από διάφορες χώρες προκειμένου να προσελκύσουν ξένες επενδύσεις. Στην προσπάθειά τους αυτή υπάρχουν μεταξύ του υποψήφιου κράτους υποδοχής και την πολυεθνικής πάρα

πολλές διαπραγματεύσεις. Κατά τη διάρκεια αυτών των διαπραγματεύσεων η πολυεθνική εταιρία βρίσκεται σε θέση ισχύος πριν την πραγματοποίηση της επένδυσης στο κράτος και προσπαθεί να επωφεληθεί όσο το δυνατόν περισσότερο γίνεται, ενώ αντίθετα, από τη στιγμή που η επένδυση πραγματοποιείται η διαπραγματευτική δύναμη περνάει στα χέρια του κράτους υποδοχής της επένδυσης. Παρόλα αυτά η σχέση μεταξύ μιας πολυεθνικής και μιας οικονομίας υποδοχής της επένδυσης είναι διαρκής και οι μεταξύ τους διαπραγματεύσεις και πιέσεις από κάθε πλευρά προκειμένου να αποκομίσει η κάθε μία περισσότερες παραχωρήσεις και οφέλη από την άλλη δεν σταματάνε ποτέ (Gilpin, 2002).

Σε μία πολυεθνική επιχείρηση, οι περισσότερες μονάδες της είναι διάσπαρτα ταξινομημένες σε ολόκληρο τον κόσμο. Η διαδικασία επιλογής τόπου εγκατάστασης για τις μονάδες μιας πολυεθνικής επιχείρησης μάλιστα έχει τέσσερα διαφορετικά αλλά εξίσου σημαντικά στάδια μέσα από τα οποία γίνεται η τελική επιλογή. Αρχικά στο πρώτο στάδιο γίνονται έρευνες σε ολόκληρη την αγορά προκειμένου να εξακριβωθούν οι ευκαιρίες που υπάρχουν για να γίνουν οι κατάλληλες επενδύσεις από την πολυεθνική. Αμέσως μετά ακολουθεί το δεύτερο κατά σειρά στάδιο στο οποίο υποβάλλονται οι εν λόγω προτάσεις στην κεντρική διοίκηση της εταιρίας για πιθανούς τόπους εγκατάστασης. Σημαντικό ρόλο στην τελική επιλογή έχουν κριτήρια όπως: το μέγεθος της αγοράς, το εργατικό κόστος, η διαθεσιμότητα πρώτων υλών, η φορολογική πολιτική, οι επιχορηγήσεις, η κοινωνική και πολιτική κατάσταση κ.α. Στο τρίτο στάδιο γίνεται η επιλογή του συγκεκριμένου τόπου εγκατάστασης μετά από μία εισήγηση της τοπικής διεύθυνσης της εταιρίας. Σε αυτό το στάδιο αξιολογούνται τα χαρακτηριστικά στοιχεία του κάθε τόπου ανάλογα με τα δικά μας κριτήρια που έχουμε θέσει κι έχουν μία ιδιαίτερη σημασία για την επένδυση που πρόκειται να γίνει. Τέλος αφού γίνει μία πλήρης και αναλυτική αξιολόγηση των πιθανών τόπων εγκατάστασης της μονάδας μας, η κεντρική διοίκηση σε συνεργασία με την τοπική διεύθυνση αποφασίζουν για τον τόπο εγκατάστασης που συγκεντρώνει τα περισσότερα από τα παραπάνω κριτήρια που τέθηκαν νωρίτερα. Οι μονάδες αυτές βρίσκονται κυρίως σε εθνικές πρωτεύουσες ή οικονομικά κέντρα αποφάσεων εκτός κι αν πρόκειται για παραγωγικές μονάδες εκμετάλλευσης πόρων και πρώτων υλών που η τοποθεσία εγκατάστασης διαφέρει και αναγκαστικά τις περισσότερες φορές είναι απομακρυσμένη από τις προαναφερθείσες περιοχές (Χριστοδούλου, 2004, σσ. 230-241).

Το παραπάνω φαινόμενο παρατηρείται καθώς η επιλογή του τόπου εγκατάστασης της κάθε μονάδας μιας πολυεθνικής επιχείρησης, είτε αυτή είναι παραγωγική είτε διοικητική μονάδα, διαφέρει από τις υπόλοιπες και έχει ξεχωριστές χωρικές απαιτήσεις και ανάγκες. Οι διοικητικές μονάδες που συνήθως λαμβάνουν σημαντικές διοικητικές αποφάσεις για το μέλλον και τις λειτουργίες της επιχείρησης χρειάζονται συνεχή ενημέρωση, άντληση πληροφοριών, άμεση πρόσβαση στα κέντρα λήψης αποφάσεων και αρκετές προσωπικές επαφές με διάφορα υψηλόβαθμα άτομα, συνήθως εγκαθίστανται σε διάφορες πρωτεύουσες κυρίως του δυτικού κόσμου ή με αρκετά ανεπτυγμένα τα παραπάνω χαρακτηριστικά προκειμένου να μπορούν να

δράσουν αποτελεσματικά. Οι διοικητικές μονάδες των θυγατρικών τμημάτων μίας πολυεθνικής από την άλλη πλευρά κατά κύριο λόγο βρίσκονται εγκατεστημένες στις πρωτεύουσες των κρατών που δραστηριοποιούνται (Χριστοδούλου, 2004).

Αφού επιλεγθεί ο ιδανικός τόπος εγκατάστασης για τις μονάδες των πολυεθνικών θα πρέπει να πραγματοποιηθεί και η επένδυση από την επιχείρηση για τη δημιουργία αυτής της μονάδας. Η επένδυση αυτή μπορεί να επιτευχθεί με αρκετούς τρόπους όπως είναι οι στρατηγικές συμμαχίες μεταξύ της πολυεθνικής και μιας επιχείρησης η οποία έχει έναν αρκετά ενεργό ρόλο στη χώρα επιλογής για εγκατάσταση. Μία ακόμη επιλογή είναι η εξαγορά μίας υπάρχουσας επιχείρησης, με παρόμοιες επιχειρηματικές δραστηριότητες, που δραστηριοποιείται στην πιθανή περιοχή της επένδυσης, καθώς και η αγορά χαρτοφυλακίου (ποσοστού συνήθως άνω του 50%) σε οποιαδήποτε υπάρχουσα επιχείρηση. Η πιο διαδεδομένη μέθοδος των πολυεθνικών επιχειρήσεων μέχρι στιγμής πάντως είναι μέσω των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων.

Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις είναι το κύριο εργαλείο επέκτασης των Πολυεθνικών επιχειρήσεων στους νέους πιθανούς τόπους εγκατάστασης. Συγκεκριμένα, ως ΑΞΕ ορίζεται:

«η μεταφορά στο εξωτερικό διακριτών αλλά ταυτόχρονα συμπληρωματικών εισροών της παραγωγικής διαδικασίας, όπως είναι το χρηματικό κεφάλαιο, η τεχνολογία, η επιχειρηματικότητα κτλ., χωρίς την παρεμβολή κάποιας συναλλαγής μέσω της αγοράς» (Κυρκιλής, 2002, σ. 51).

Η νεοκλασική ερμηνεία μάλιστα αυτού του φαινομένου είναι η εξής: Καθώς οι ανεπτυγμένες χώρες είναι πιο πλούσιες σε κεφάλαιο από τις λιγότερο ανεπτυγμένες και προσφέρουν σχετικά χαμηλά επιτόκια και ποσοστά κέρδους, το κεφάλαιο αυτό προκειμένου να επενδυθεί με ικανοποιητική απόδοση αναζητά επενδυτικές ευκαιρίες σε αρκετές αναπτυσσόμενες και λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, όπου υπάρχουν αρκετά υψηλά επιτόκια και ποσοστά κέρδους λόγω της ανεπάρκειας κεφαλαίου που υπάρχει (Κυρκιλής, 2002, σ. 51).

Οι ΑΞΕ λειτουργούν ως ο κινητήριος μοχλός της οικονομικής παγκοσμιοποίησης και έχουν αρκετά σημαντικές και θετικές επιδράσεις στην οικονομία των κρατών-οικονομιών υποδοχής, ώστε να θεωρούνται από πολλά κράτη ως στοιχείο οικονομικής ανάπτυξης. Μέσω των ΑΞΕ λοιπόν, οι επιχειρήσεις μπορούν να εμψυχήσουν επιχειρηματικότητα, νέες κουλτούρες εργασίας και νέες μορφές διοίκησης στη χώρα υποδοχής, χαρακτηριστικά τα οποία βοηθούν στη δημιουργία ενός νέου τρόπου σκέψης πιο εκσυγχρονισμένου που μπορεί να επιφέρει καινοτομία στην επιχειρηματικότητα της οικονομίας αυτής. Επιπλέον ως απόρροια των ΑΞΕ παρέχονται περισσότερο ανταγωνιστικά κίνητρα και αποτελεσματικότερος καταμερισμός πόρων, χαρακτηριστικά με τα οποία αναβαθμίζεται ολοκληρωτικά η παραγωγικότητα των τοπικών εταιριών, καθώς και η συνολική ποιότητα των εγχώριων πόρων. Τέλος έχει παρατηρηθεί ότι μέσω των ΑΞΕ ενισχύεται και η εθνική

ευημερία ως επακόλουθο, καθώς η εθνική οικονομία του κράτους υποδοχής εκτίθεται σε οικονομικά συστήματα, αξίες και συμπεριφορές άλλων κρατών, τα οποία συνήθως είναι πιο ανεπτυγμένα και μέσω αυτών των επενδύσεων οι χώρες υποδοχής αρκετές φορές επηρεάζονται και υιοθετούν αρκετά από αυτά τα θετικά στοιχεία στην καθημερινότητά τους (O' Brien, 2011, σ. 253).

Κεφάλαιο 3

« Η οικονομική μεγέθυνση της κινεζικής οικονομίας»

3.1 Ο αγώνας δρόμου για τον εκσυγχρονισμό της κινεζικής οικονομίας

Η κινεζική οικονομία έχει προκαλέσει το θαυμασμό και έχει γίνει αντικείμενο μελέτης από πολλούς οικονομολόγους και επιστήμονες ανά τον κόσμο. Ο λόγος που η οικονομία της Κίνας προκαλεί τόσο μεγάλο ενδιαφέρον είτε ως αντικείμενο μελέτης αλλά και ως χώρος επενδύσεων δεν είναι άλλος από την ταχύτατη και διαρκή ανάπτυξη της οικονομίας της με φρενήρεις ρυθμούς από τότε που το κινεζικό καθεστώς αποφάσισε να προχωρήσει σε οικονομικές και πολιτικές μεταρρυθμίσεις. Το μέγεθος της κινεζικής οικονομίας σήμερα είναι τέτοιο που έχει φτάσει στο σημείο να κλονίζει και την ηγεμονική παρουσία των ΗΠΑ, καθώς εάν συνεχιστούν τέτοιοι ρυθμοί ανάπτυξης είναι σχεδόν σίγουρο πως η Κίνα σε λίγα χρόνια θα αναδειχθεί σε κυρίαρχη οικονομικά δύναμη στο παγκόσμιο στερέωμα (Bessiere, 2007).

Η πορεία της οικονομίας της Κίνας προς το δρόμο της φιλελευθεροποίησης και του εκσυγχρονισμού αποτελείται από τρία διαφορετικά σημαντικά στάδια που ακολούθησε προκειμένου να φτάσει στο επιθυμητό αποτέλεσμα. Το πρώτο στάδιο μεταρρυθμίσεων για την κινεζική οικονομία ξεκίνησε το 1978 μέχρι το 1984 και χαρακτηρίζεται από γενικές μεταρρυθμίσεις στις πολιτικές του κράτους προκειμένου να δημιουργηθούν οι σωστές βάσεις για να ανθίσει το εγχείρημα της οικονομικής ανάπτυξης και επανασύνδεσης με τις διεθνείς αγορές. Το δεύτερο στάδιο των μεταρρυθμίσεων κυμαίνεται από το 1984 έως το 1994 με κύριο χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου την πλήρη εγκατάλειψη των αξιών και των πολιτικών του κομμουνιστικού συστήματος. Το τρίτο και τελευταίο στάδιο της μετάβασης της οικονομίας της Κίνας προς τον εκσυγχρονισμό ξεκινά μετά το 1994 και συνεχίζει μέχρι και σήμερα. Απεικονίζει την ημιτελή προσπάθεια της Κίνας να δημιουργήσει ένα νέο σταθερό οικονομικό σύστημα μακροοικονομικού ελέγχου βασισμένο πάνω σε κρατικές νομοθεσίες και ρυθμίσεις παρά σε έναν ατελείωτο κρατικό σχεδιασμό και παρεμβατισμό που υπήρχε παλαιότερα (Breslin, 2007, p. 40).

Η Κίνα ξεκίνησε να ανοίγει την οικονομία της με αργά και σταθερά βήματα προς τον υπόλοιπο κόσμο από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 καθώς νωρίτερα οι διεθνείς συναλλαγές με άλλες χώρες μη κομμουνιστικών καθεστώτων ήταν απαγορευμένες από το Λαϊκό Κόμμα το οποίο κατείχε την εξουσία και ακολουθούσε πιστά τον κεντρικό σχεδιασμό του υπό τις διαταγές του Μάο. Ο οικονομικός σχεδιασμός που ακολουθούσε ο Μάο για τη χώρα του ήταν παρόμοιος με άλλους σχεδιασμούς κεντρικών οικονομιών που βασίζονταν πάνω στο οικονομικό μοντέλο που είχε σχεδιάσει ο ηγέτης του κομμουνιστικού κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης,

Στάλιν. Αυτό το οικονομικό μοντέλο ακολούθησαν κατά κύριο λόγο όλες οι κεντρικά σχεδιασμένες οικονομίες με διάφορες παραλλαγές βέβαια η κάθε μία προκειμένου να προσαρμόσει αυτόν τον σοσιαλιστικού τύπου οικονομικό σχεδιασμό στα δικά της μέτρα. Έτσι και η Κίνα είχε προσαρμόσει αυτό το οικονομικό μοντέλο στην οικονομία της σε συνδυασμό με διάφορα δικά της πολιτικά χαρακτηριστικά και ιδιομορφίες, τα οποία είχαν διαμορφώσει την οικονομία της Κίνας προκειμένου να λειτουργεί ικανοποιητικά σύμφωνα με το Λαϊκό Κόμμα. Παρόλα αυτά, τα αποτελέσματα που έφερε στην κινεζική οικονομία αυτός ο σχεδιασμός ήταν απογοητευτικά (Ishikawa, 1983).

Το οικονομικό μοντέλο κεντρικού σχεδιασμού που ακολουθούσε η Κίνα, μάλιστα είχε προκαλέσει αρκετά προβλήματα και οικονομικές ανεπάρκειες στην κινεζική οικονομία τα οποία απαιτούσαν άμεσες συστημικές μεταρρυθμίσεις προκειμένου να μπορέσει η χώρα να εξέλθει από το αδιέξοδο. Ο κεντρικός σχεδιασμός του οικονομικού μοντέλου κολεκτιβοποίησης του Στάλιν, είχε προκαλέσει αρκετά ζητήματα και αδιέξοδα σε μικροοικονομικό αλλά και μακροοικονομικό επίπεδο, για τα οποία απαιτούνταν άμεση αντιμετώπιση. Καθώς λοιπόν αυτά τα προβλήματα συνεχώς μεγεθύνονταν και η οικονομική κατάσταση του μέσου κινέζου πολίτη δεν έδειχνε να βελτιώνεται στο παραμικρό προκαλώντας ανησυχία, διαμαρτυρίες και πολλές αναταραχές στο εσωτερικό της χώρας, κυρίως στα αγροτικά στρώματα που ήταν περισσότερο οικονομικά ευάλωτα (Fishman, 2005).

Με αυτή την κατάσταση να έχει φτάσει στο απροχώρητο και τον κοινωνικό αναβρασμό να είναι έντονα εμφανής στη χώρα, ο τότε κινέζος ηγέτης, Ντένγκ Σιαοπίνγκ, διάδοχος του Μάο Τσε Τουνγκ στην ηγεσία του Λαϊκού Κόμματος αποφάσισε να βάλει ένα τέλος σε αυτό το αδιέξοδο που είχε παρουσιαστεί στο κινεζικό κράτος. Ο Ντένγκ Σιαοπίνγκ ήταν αυτός που μετά το θάνατο του Μάο, επιχείρησε για πρώτη φορά μετά την κινεζική κομμουνιστική επανάσταση να φιλελευθεροποιήσει το καθεστώς ασκώντας παράλληλα δικτατορική εξουσία προκειμένου να καταφέρει το στόχο του. Έτσι λοιπόν 2 χρόνια μετά το θάνατο του Μάο και αφού ανέλαβε την εξουσία ο Σιαοπίνγκ ξεκίνησε μια διαδικασία «απομαοποίησης» προκειμένου να αντιμετωπίσει όλα τα προβλήματα που είχαν δημιουργηθεί από το κομμουνιστικό μοντέλο που είχε εφαρμόσει ο προκάτοχος του στην εξουσία του Λαϊκού Κόμματος. Για να το επιτύχει αυτό ο Ντένγκ Σιαοπίνγκ προχώρησε σε σημαντικές μεταρρυθμίσεις σε 4 σημαντικούς τομείς της κοινωνίας, πιο συγκεκριμένα οι εκσυγχρονισμοί θα πραγματοποιηθούν στον πολιτικό, τον κοινωνικό, τον πολιτιστικό και τον οικονομικό τομέα του κράτους. Παράλληλα η κινεζική αγορά αρχίζει να δέχεται πάλι ξένα κεφάλαια για επενδύσεις στα οποία ήταν κλειστή από την εποχή της κινεζικής επανάστασης και μετά, ενώ επικρατεί η σοσιαλιστική οικονομία της αγοράς έναντι του κομμουνισμού. Τέλος οι μεταρρυθμίσεις αυτές έγιναν με κύριο σκοπό να ελαφρύνουν τον αγροτικό τομέα και να αυξηθεί η παραγωγικότητά του, καθώς μέχρι εκείνη την εποχή (1978) ήταν κύριος τομέας παραγωγής του κινεζικού κράτους, ενώ παράλληλα με διάφορες

μεταρρυθμίσεις για την αποκολεκτιβοποίηση της γεωργίας ο αγροτικός πληθυσμός μπορούσε να αποκτήσει πάλι ιδιωτικούς τίτλους ιδιοκτησίας της γης που καλλιεργούσαν (Bessiere, 2007).

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές που πραγματοποιήθηκαν αποτέλεσαν ένα άνοιγμα της κινεζικής οικονομίας προς τον υπόλοιπο κόσμο και μια αλλαγή πορείας από αυτή που ακολουθούσε τόσο καιρό. Για να επιτευχθεί όμως μια τόσο σημαντική και μεγάλη αλλαγή θα έπρεπε να γίνει σταδιακά και με την κυβέρνηση να δίνει συνεχώς τις σωστές κατευθύνσεις. Έτσι λοιπόν ο κρατικός φορέας της Κίνας εξακολούθησε να παραμένει ισχυρός παράγοντας ακόμη και μετά από τις μεταρρυθμίσεις που ακολούθησαν, καθώς πλέον είχε ρόλο επιτηρητή-καθοδηγητή προκειμένου να μην παρεκκλίνει η κινεζική οικονομία από τους στόχους και τις ρυθμίσεις που είχαν τεθεί και το όλο επιχείρημα της φιλελευθεροποίησης δεν αποδώσει τους αναμενόμενους καρπούς και η κινεζική οικονομία επιστρέψει στα χρόνια του απομονωτισμού.

Ο κρατικός παρεμβατισμός στην οικονομία της Κίνας τα πρώτα χρόνια μετά τη φιλελευθεροποίηση ήταν αρκετά έντονος κυρίως σε τομείς όπως η φορολογία, η διακύμανση των τιμών, οι κρατικές επενδύσεις κ.α. Επιπλέον οι κρατικές επιχειρήσεις απέκτησαν σημαντική αυτονομία όσον αφορά στον τομέα λήψεως αποφάσεων, της παραγωγής, του marketing και της διαχείρισης των οικονομικών τους μέχρι ενός σημείου βέβαια καθώς το κινεζικό κράτος προστάτευε σε μεγάλο βαθμό τις εγχώριες επιχειρήσεις του στο διεθνή ανταγωνισμό. Τα πρώτα βήματα προς τη φιλελευθεροποίηση της Κίνας ήταν τα πιο σημαντικά και ταυτόχρονα τα πιο δύσκολα καθώς υπήρχαν αρκετά εμπόδια που έπρεπε να αντιμετωπιστούν και αρκετές δυσκολίες να ξεπεραστούν από το κράτος και τις επιχειρήσεις προκειμένου να προσαρμοστούν σύμφωνα με αυτές τις νέες συνθήκες (Ishikawa, 1983).

Η κινεζική οικονομία με τις μεταρρυθμίσεις που προχώρησε μέσω των πολιτικών ανοίγματος και φιλελευθεροποίησης, δημιούργησε ένα αρκετά σημαντικό οικονομικό αλλά και κοινωνικό χάσμα μεταξύ των κατοίκων των πόλεων και της υπαίθρου αλλά και ανάμεσα στις ηπειρωτικές και τις παράκτιες περιοχές εξαιτίας διαφόρων γεωγραφικών ιδιομορφιών και παραβλέψεων στις προϋπάρχουσες μεταρρυθμίσεις. Η Κίνα πλέον είχε μετατραπεί σε μία χώρα δύο ταχυτήτων, καθώς οι παράκτιες περιοχές της αναπτύσσονταν με ραγδαίους ρυθμούς ενώ πραγματοποιούνται συνεχώς επενδύσεις ξένων κεφαλαίων οι οποίες βοήθησαν περαιτέρω στην ανάπτυξη των περιοχών αυτών κυρίως στον τομέα της τεχνολογίας και της τεχνογνωσίας. Το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα μιας τέτοιας ανεπτυγμένης περιοχής, είναι αυτό της Σαγκάης, η οποία μέσα σε λίγα χρόνια από το άνοιγμα της κινεζικής οικονομίας μεταμορφώθηκε στο μεγαλύτερο οικονομικό κέντρο της Κίνας, καθιστώντας τη ως την πιο ακμάζουσα βιομηχανική και εμπορική πόλη της Κίνας με το πιο σωστά εκπαιδευμένο και καταρτισμένο εργατικό δυναμικό. Η Σαγκάη λοιπόν ως παράκτια ταχύτατα αναπτυσσόμενη περιοχή αποτελεί τον πρώτο προορισμό ΑΞΕ από τη Δύση (Bessiere, 2007).

Οι κινεζικές αρχές προκειμένου να βάλουν τέλος σε αυτή την άνιση ανάπτυξη και κατανομή πόρων προχώρησαν σε ορισμένες περαιτέρω μεταρρυθμίσεις ούτως ώστε να υπάρχει μία ομαλή και ομογενοποιημένη ανάπτυξη στο σύνολο της χώρας. Η κυβέρνηση της χώρας προχώρησε σε αρκετά σημαντικές μεταρρυθμίσεις σε ουσιαστικούς τομείς, όπως τη φορολογική ελάφρυνση αρκετών κοινωνικών στρωμάτων, στρατηγικά μέτρα για να επεκταθεί η ανάπτυξη σε όλη την επικράτεια της Κίνας μέσω επενδύσεων. Οι σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια εκείνης της περιόδου ήταν κυρίως αυτές στο δημόσιο και το χρηματοπιστωτικό τομέα. Στον τομέα του δημοσίου, η κυβέρνηση έλαβε σημαντικά μέτρα που συντέλεσαν στην περαιτέρω στήριξη των κερδοφόρων επιχειρήσεων μέσω σημαντικών επιδοτήσεων προκειμένου να αντέξουν στο διεθνή ανταγωνισμό, ενώ παράλληλα δημιουργήθηκε ένα σύστημα κοινωνικής ασφάλισης από το κράτος για όλους τους εργαζομένους. Από την άλλη πλευρά η μεταρρύθμιση στον χρηματοπιστωτικό τομέα ήταν αρκετά σημαντική καθώς θα είχε και σημαντικό αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη του κράτους και την εξυγίανση της οικονομίας μέσω της φιλελευθεροποίησής της (Bessiere, 2007). Οι μεταρρυθμίσεις αυτές δεν πραγματοποιήθηκαν από τη μία στιγμή στην άλλη, τα νέα αυτά συστήματα που εισήχθησαν μέσω των μεταρρυθμίσεων συνυπήρχαν για αρκετό καιρό με τα παλαιότερα υπάρχοντα μέχρι οι αλλαγές αυτές να είναι πραγματικά εφαρμόσιμες στην οικονομία και την κοινωνία της Κίνας (Breslin, 2007).

3.2 Η ραγδαία οικονομική ανάπτυξη της Κίνας

Η Κίνα λοιπόν μέχρι το τέλος του περασμένου αιώνα είχε προχωρήσει σε ένα μεγάλο μέρος μεταρρυθμίσεων και εκσυγχρονισμού των κοινωνικοοικονομικών της θεσμών προκειμένου να μπορέσει να αναπτυχθεί και να γίνει μία ανταγωνιστική δύναμη στο παγκόσμιο στερέωμα. Η οικονομική μετάβαση από οικονομία κρατικοκεντρικά σχεδιασμένη και κρατικής ιδιοκτησίας σε ένα υβριδικό οικονομικό σύστημα με μία έντονη παρουσία του ιδιωτικού τομέα μαζί με τον κρατικό είχε ήδη επιτευχθεί σε μεγάλο βαθμό και ήδη είχε αρχίσει να αποδίδει καρπούς. Σε αυτό το σύστημα που δημιουργήθηκε ο ιδιωτικός τομέας ήταν ύψιστης σημασίας, καθώς ρυθμίζει την αγορά προκειμένου να έχει θετικό πρόσημο, ενώ ο κρατικός τομέας μέσω διαφόρων μορφών παρεμβατισμού και προστατευτισμού εξασφαλίζει τη διαρκή αυτή ανάπτυξη της κινεζικής οικονομίας σε υψηλά επίπεδα. Αυτό είναι το σύστημα του κινεζικού καπιταλισμού που αναδύθηκε στην Κίνα. Σε αυτό το σύστημα εξέχουσα σημασία έχουν οι εξωτερικές επενδύσεις στην Κίνα και γι' αυτό το λόγο αυτού του είδους επενδύσεις από εξωγενείς παράγοντες, ευνοούνται σε μεγάλο βαθμό από τη νομοθεσία προκειμένου η οικονομία της Κίνας να προσελκύει συνεχώς όσο το δυνατόν περισσότερες (Breslin, 2007, σσ. 80-81). Την οικονομική ανάπτυξη της Κίνας μέσω των επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν, είναι εύκολο να την κατανοήσουμε μελετώντας το ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ της στον **Πίνακα 3.1** από το 1978 έως σήμερα.

Πίνακας 3.1 Ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ της Κίνας 1978-2013

ΕΤΗ	Ρυθμός Ανάπτυξης ΑΕΠ
1978	11,7%
1979	7,6%
1980	7,8%
1981	5,2%
1982	9,1%
1983	10,9%
1984	15,2%
1985	13,5%
1986	8,8%
1987	11,6%
1988	11,3%
1989	4,1%
1990	3,8%
1991	9,2%
1992	14,2%
1993	13,5%
1994	12,6%
1995	10,5%
1996	9,6%
1997	8,8%
1998	7,8%
1999	7,1%
2000	8%
2001	8,3%
2002	9,1%
2003	10%
2004	10,1%
2005	11,3%
2006	12,7%
2007	14,2%
2008	9,6%
2009	9,2%
2010	10,3%
2011	9,3%
2012	7,7%
2013	7,7%

Βασισμένο:(Worldbank, 2015)

Σημαντικό γεγονός που συνείσφερε τα μέγιστα για τη διατήρηση την ανάπτυξης της κινεζικής οικονομίας σε υψηλό βαθμό, ήταν η ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ που πραγματοποιήθηκε το 2001. Η Κίνα προσπαθούσε να πετύχει αρκετό καιρό την ένταξή της στον ΠΟΕ, καθώς η πρώτη φορά που το Πεκίνο αιτήθηκε την ένταξη της Κίνας στην G.A.T.T (Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου), χρονολογείται στο 1984. Η αίτηση του Πεκίνου τότε προφανώς και δεν έγινε δεκτή, καθώς η κινεζική οικονομία χρειαζόταν περισσότερες μεταρρυθμίσεις, που

πραγματοποιήθηκαν αργότερα, προκειμένου να θεωρηθεί ότι είναι αρκετά εκσυγχρονισμένη και φιλελεύθερη προκειμένου να ενταχθεί στον ΠΟΕ (Bessiere, 2007).

Όπως αναφέραμε προηγουμένως, η Κίνα προχώρησε σε πληθώρα μεταρρυθμίσεων προκειμένου να εκσυγχρονιστεί και να φιλελευθεροποιήσει την οικονομία της. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις προκάλεσαν την ανάπτυξη της οικονομίας, αλλά δεν ήταν αρκετές ώστε η Κίνα να ενταχθεί στον ΠΟΕ, με τον οποίον η Κίνα είχε συνεχείς διαπραγματεύσεις δεκαπέντε έτη (1984-1999) προκειμένου να διασφαλίσει την ένταξή της. Για να καταφέρει να πετύχει την ένταξή της η Κίνα στον ΠΟΕ αναγκάστηκε να αλλάξει στάση και να προχωρήσει σε αρκετές παραχωρήσεις ως ένδειξη καλής θελήσεως ότι οι μεταρρυθμίσεις αυτές προς την πλήρη φιλελευθεροποίηση της οικονομίας της θα συνεχιστούν. Συγκεκριμένα η Κίνα συμφώνησε σε αρκετές δεσμεύσεις και υποχρεώσεις τις οποίες θα έπρεπε να τηρήσει προκειμένου να γίνει μέλος του ΠΟΕ. Οι δεσμεύσεις αυτές ποικίλλουν και καλύπτουν ένα μεγάλο φάσμα μεταρρυθμίσεων που χρειάζεται να εφαρμοστούν, κυρίως όμως αναφέρονται σε τομείς που χρειάζονται αρκετές υποχωρήσεις από την κινεζική πλευρά, όπως η μείωση του κρατικού προστατευτισμού, η νομοθετική διαφάνεια, η προστασία του περιβάλλοντος από εργοστασιακά απόβλητα, η πλήρης εφαρμογή των κανόνων του διεθνούς εμπορίου κ.α. Η σημαντικότερη νίκη της Κίνας στις διαπραγματεύσεις αυτές είναι πως κατάφερε να ενταχθεί στον ΠΟΕ ως αναπτυσσόμενο κράτος παρά ως ανεπτυγμένο. Αυτό σημαίνει πως θα έχει περαιτέρω παραχωρήσεις από τον ΠΟΕ στα χρονικά περιθώρια προσαρμογής έναντι των υπολοίπων κρατών-μελών παρά το τεράστιο οικονομικό της μέγεθος το οποίο είναι εφάμιλλο με αυτό οικονομικών υπερδυνάμεων όπως οι ΗΠΑ ή η Ιαπωνία (Breslin, 2007).

Η ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ θεωρείται ως μία παγκόσμια επιτυχία, καθώς και οι δύο πλευρές επιθυμούσαν αυτή την κατάληξη. Η Κίνα δέχτηκε να προχωρήσει σε αρκετές μεταρρυθμίσεις και παραχωρήσεις απέναντι στα υπόλοιπα κράτη μέλη του ΠΟΕ. Η κινεζική αγορά είναι πλέον ορθάνοιχτη για τις μεγάλες δυτικές επενδύσεις που πρόκειται να ακολουθήσουν και η συμφωνία ένταξης στον ΠΟΕ το αποδεικνύει περίτρανα (Bessiere, 2007).

Η Κίνα εκτός της συμμετοχής της στον ΠΟΕ, είναι ηγετικό μέλος σε μία ομάδα ορισμένων δυναμικά αναπτυσσόμενων χωρών την τελευταία δεκαετία στην παγκόσμια οικονομία, τις B.R.I.C.s Τα υπόλοιπα μέλη που συνθέτουν την ομάδα των B.R.I.C.s είναι: η Βραζιλία, η Ρωσία, η Ινδία, και φυσικά η Κίνα. Η συγκεκριμένη ορολογία γι' αυτές τις χώρες εμφανίστηκε στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, ενώ από τότε που δημιουργήθηκε η συμμαχία αυτών των αναπτυσσόμενων κρατών οι οικονομίες τους εμφανίζουν ραγδαία αύξηση τα τελευταία χρόνια, σε σημείο που να συναγωνίζονται τις ανεπτυγμένες οικονομίες. Οι B.R.I.C.s μέσω αυτής της συμμαχίας, προσπαθούν να προασπίσουν τα εθνικά και οικονομικά τους συμφέροντα, καθώς και τα συμφέροντα των αναπτυσσόμενων κρατών, στους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς. Αυτό το πετυχαίνουν με την αλληλοϋποστήριξη σε

ζητήματα που αφορούν τα αναπτυσσόμενα κράτη, ενώ ένας από τους έμμεσους σκοπούς τους είναι να προσπαθήσουν να μειώσουν την ισχύ των ανεπτυγμένων κρατών στους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς (Roukanas, 2013).

Οι B.R.I.C.s μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα, έχουν καταφέρει αξιοσημείωτα επιτεύγματα με πρωτεργάτη την Κίνα, η οποία ως η χώρα με τον υψηλότερο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ της, ηγείται αυτής της προσπάθειας για την προώθηση των οικονομικών συμφερόντων των αναπτυσσόμενων κρατών. Οι παρακάτω πίνακες μας δείχνουν ορισμένα βασικά στοιχεία για τη θέση της Κίνας αλλά και των υπόλοιπων μελών των B.R.I.C.S έναντι 4 από των ισχυρότερων οικονομικά ανεπτυγμένων κρατών (ΗΠΑ, Γαλλία, Γερμανία, Ιαπωνία) **Πίνακας 3.2** . Οι B.R.I.C.s όπως παρατηρούμε και παραπάνω από την αρχή του 21^{ου} αιώνα έγιναν από τους ελκυστικότερους προορισμούς για ΑΞΕ με κυριότερο προορισμό φυσικά την Κίνα. Στον **Πίνακα 3.3** το γεγονός αυτό αποτυπώνεται ξεκάθαρα μάλιστα, καθώς αναφέρονται οι ΑΞΕ που εισήλθαν στις B.R.I.C.s για την περασμένη δεκαετία (2001-2010). Επιπλέον οι B.R.I.C.s έχουν ενισχύσει την παρουσία τους στους διεθνείς οργανισμούς, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, το ΔΝΤ και ο ΠΟΕ, καθώς την τελευταία δεκαετία ο ρόλος τους και η συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων για διεθνή οικονομικά ζητήματα έχει αυξηθεί κατακόρυφα. Οι B.R.I.C.s έχουν ενισχύσει τη θέση τους και την παρουσία τους στην παγκόσμια οικονομία κατά την τελευταία δεκαετία με στόχο να υπερασπιστούν τη θέση τους και τα εθνικά τους συμφέροντα. Παρόλα αυτά, οι B.R.I.C.s ακόμη υπολείπονται από τα ισχυρά ανεπτυγμένα κράτη και έχουν δρόμο να διανύσουν μέχρι να επιτύχουν πλήρως το στόχο τους, όπου δεν είναι άλλος από το να έχουν τον ίδιο ρυθμό ανάπτυξης και ευημερίας με τα ανεπτυγμένα κράτη (Roukanas, 2013).

Πίνακας 3.2. Το ετήσιο ΑΕΠ των B.R.I.C.s σε σύγκριση με 4 ανεπτυγμένα κράτη σε δισεκατομμύρια δολάρια.

Έτη	Βραζιλία	Ινδία	Κίνα	Ρωσία	ΗΠΑ	Γερμανία	Γαλλία	Ιαπωνία
2001	1278	1681	3337	1073	10233	2211	1627	3330
2002	1333	1786	3700	1166	10590	2275	1704	3417
2003	1377	1949	4157	1335	11890	2357	1692	3509
2004	1494	2161	4697	1473	11812	2466	1761	3708
2005	1584	2434	5364	1696	13093	2857	2203	4571
2006	1701	2756	6242	2138	13856	2998	2324	4357
2007	1857	3118	7338	2387	14478	3435	2662	4356
2008	1996	3382	8219	2888	14719	3747	2923	4849
2009	2001	3644	9057	2699	14419	3413	2694	5035
2010	2172	4060	10085	2812	14964	3412	2647	5495
2011	2477	1880	9940	1904	15518	3752	2863	5905
2012	2249	1858	10920	2017	16163	3533	2687	5954
2013	2246	1877	11850	2096	16768	3730	2806	4919

Βασισμένο: (Worldbank, 2015)

Πίνακας 3.3 Εισερχόμενα ποσοστά ΑΞΕ του παγκόσμιου % των BRICs (2001-2013)

Χώρες	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Βραζιλία	2,7%	2,6%	1,7%	2,4%	1,5%	1,3%	1,8%	2,6%	2,2%	3,9%	3,7%	4,9%	4,4%
Ρωσία	0,3%	0,6%	1,4%	2,1%	1,3%	2%	2,8%	4,3%	3,1%	3,3%	3,2%	3,8%	5,4%
Ινδία	0,7%	0,9%	0,8%	0,8%	0,8%	1,4%	1,3%	2,4%	3%	3,3%	2,1%	1,8%	1,9%
Κίνα	5,7%	8,4%	9,3%	8,2%	7,4%	5%	4,2%	6,2%	8,1%	8,5%	7,3%	9,1%	8,6%

Βασισμένο: (knoema.com, 2015)

Μετά την ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ και τις μεταρρυθμίσεις που ακολούθησαν, η Κίνα μετατράπηκε στον πρώτο προορισμό ΑΞΕ στον κόσμο μεταξύ των αναπτυσσόμενων κρατών, ενώ παράλληλα μετά από τα οικονομικά ανοίγματα που έκανε η Κίνα προς τη Δύση, ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξής της έχει αυξηθεί φτάνοντας το 10% ετησίως τα τελευταία χρόνια (Chyau, 2009). Η συνεχής ροή των ΑΞΕ στο εσωτερικό της Κίνας έχει αναβαθμίσει και εκσυγχρονίσει τη χώρα σε πολλούς τομείς. Οι ΑΞΕ στην Κίνα έχουν αποτελέσει δίοδο στην τεχνολογία και την τεχνογνωσία που κατέχει η Δύση. Η ύπαρξη θυγατρικών εταιριών στην Κίνα αυξάνει το επίπεδο μεταφοράς τεχνολογίας και αποτελεί έναν από τους κύριους λόγους της ραγδαίας οικονομικής ανάπτυξης. Επιπλέον το προσωπικό των θυγατρικών εταιριών εκπαιδεύεται καταλλήλως προκειμένου να κατέχει την τεχνογνωσία για τη διαχείριση των νέων τεχνολογιών. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται η μεταφορά γνώσης και τεχνογνωσίας η οποία αποτελεί το κλειδί για την ανάπτυξη των τοπικών επιχειρήσεων. Η Κίνα οφείλει μεγάλο μερίδιο της ανάπτυξής της στις επενδύσεις των πολυεθνικών, η ανάπτυξη όμως αυτή όπως αναφέραμε και προηγουμένως συνεχίζει να είναι κατανομημένη ανισομερώς, καθώς ο κύριος τόπος των ΑΞΕ είναι οι εκβιομηχανισμένες παράκτιες περιοχές της, εντείνοντας με αυτόν τον τρόπο το χάσμα ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού στο εσωτερικό της χώρας (Chyau, 2009).

Η ραγδαία οικονομική ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός της Κίνας φαίνονται μέσα από την αυξημένη κατανάλωση ενέργειας για παραγωγή, καθώς και το έντονο οικολογικό πρόβλημα που δημιουργεί η Κίνα τα τελευταία χρόνια. Η ενέργεια και η κατανάλωσή της διαδραματίζουν αρκετά σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, καθώς η ενέργεια αποτελεί την κινητήρια δύναμη προκειμένου να παράγει ένα κράτος και να καταστεί ανταγωνιστικό. Η κατανάλωση ενέργειας στην Κίνα έχει μία έντονα ανοδική τάση τα τελευταία χρόνια, ενώ ταυτόχρονα υπάρχει μία έντονη τάση του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ της, κάνοντας αισθητή τη σύνδεση των δύο αυτών παραγόντων. Για τον παραπάνω λόγο μάλιστα η Κίνα βρίσκεται τα τελευταία χρόνια σε συνεχή αναζήτηση φυσικών πόρων και πρώτων υλών που μπορούν να

αποτελέσουν χρήσιμες πηγές ενέργειας προκειμένου να συνεχιστεί η ανοδική της οικονομική πορεία (Ying, 2011). Από την άλλη πλευρά η αυξανόμενη κατανάλωση ενέργειας προκαλεί ένα σημαντικό ζήτημα μόλυνσης του περιβάλλοντος που δημιουργείται από τα απόβλητα των καύσεων των πρώτων υλών προκειμένου να παραχθεί η απαραίτητη ενέργεια για παραγωγή. Το ζήτημα είναι αρκετά σοβαρό καθώς ήδη ο ΠΟΕ έχει επιβάλλει μέτρα στην Κίνα προκειμένου να συμμορφωθεί αλλιώς θα επιβληθούν κυρώσεις. Η κινεζική κυβέρνηση από την πλευρά της έχει ήδη λάβει κάποια βασικά μέτρα ακόμη και πριν από την ένταξή της στον ΠΟΕ, όμως δυσκολεύεται να περιορίσει το πρόβλημα καθώς αυτό ταυτόχρονα θα σήμαινε και μείωση στην οικονομική της ανάπτυξη (Hu, 2014).

Καθοριστικός παράγοντας για την ραγδαία οικονομική ανάπτυξη της Κίνας αποτελεί η πολιτική που ακολουθεί για τις εξαγωγές της, καθώς η οικονομία της βασίζεται κατά κύριο λόγο στην εκμετάλλευση του συγκριτικού πλεονεκτήματός της, το οποίο δεν είναι άλλο από τη φτηνή εργασία που προσφέρουν τα κινεζικά εργατικά χέρια. Η στρατηγική αυτή λοιπόν είναι το όπλο της Κίνας προκειμένου να καταστεί ανταγωνιστική σε παγκόσμιο επίπεδο, γεγονός που πετυχαίνει με αρκετά μεγάλη επιτυχία καθώς τα εξαγωγικά προϊόντα της είναι πλέον περιζήτητα παγκοσμίως. Αυτό συμβαίνει γιατί πέρα από τις αρκετά χαμηλά τιμές που έχουν διεθνώς, ποιοτικά είναι τα καλύτερα σε αυτό το επίπεδο τιμών, ενώ η ποιότητα τους με την πάροδο του χρόνου συνεχίζει να αυξάνεται λόγω της μεταφοράς τεχνογνωσίας και τεχνολογίας από τη Δύση και τη συνεχή αύξηση του μορφωτικού επιπέδου της Κίνας. Τα κινεζικά προϊόντα εξαγωγών πλέον αποτελούν τα πλέον ανταγωνιστικά καθώς οι τιμές τους παραμένουν σταθερά χαμηλές ενώ η ποιότητά τους αυξάνεται διαρκώς (Holz, 2008).

Το γεγονός πως οι τιμές των κινεζικών προϊόντων παραμένουν σε αρκετά χαμηλά επίπεδα, ενώ οι εξαγωγές τους συνεχώς αυξάνονται δίχως την παραμικρή αύξηση στο κινεζικό νόμισμα, το γουάν, οφείλεται σε ορισμένες ιδιομορφίες του νομίσματος που του επιτρέπουν να παραμένει σταθερά χαμηλό κι ανταγωνιστικό. Το γουάν λοιπόν όντας άμεσα συνδεδεμένο με την αμερικανική οικονομία, καθώς ως γνωστόν οι σινοαμερικανικές συναλλαγές αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό των κινεζικών συναλλαγών, είναι και άμεσα συνδεδεμένο με την τρέχουσα αξία του δολαρίου. Το γεγονός αυτό παρατηρείται καθώς οι κινεζικές τράπεζες έχουν αρκετά υψηλά αποθέματα σε δολάρια που προέρχονται κυρίως από τις συναλλαγές τους με τις ΗΠΑ. Οι επιχειρήσεις λοιπόν ανταλλάσσουν τα δολάρια με γουάν, τα οποία δολάρια συσσωρεύονται στον κρατικό λογαριασμό ως απόθεμα δημιουργώντας με αυτό τον τρόπο μία πρωτόγνωρη αλληλεξάρτηση με το κινεζικό γουάν. Με αυτό τον τρόπο το γουάν παραμένει σταθερό στις παγκόσμιες ισοτιμίες ή κυμαίνεται στα επίπεδα του δολαρίου. Επιπλέον μία ακόμη αιτία που η τιμή του γουάν παραμένει σταθερά χαμηλή, είναι το γεγονός πως η Κίνα, θεωρείται από πολλά κράτη, ότι διατηρεί την τιμή του νομίσματός της σταθερή σε αυτό το χαμηλό επίπεδο. Αυτό θεωρείται πως επιτυγχάνεται με αθέμιτα μέσα, με τα οποία η Κίνα συμπίεζει την πραγματική αξία του νομίσματός της, με τεχνητά μέσα, κατά ένα μεγάλο

ποσοστό(έως και 40%), γεγονός που απεικονίζεται ξεκάθαρα στη μεγάλη διαφορά που υπάρχει με την ισοτιμία του γουάν με το δολάριο. Στον **πίνακα 3.4** απεικονίζεται η διαφορά αυτή μεταξύ της ισοτιμίας του γουάν με το δολάριο από την απελευθέρωση της οικονομίας της Κίνας μέχρι σήμερα. Με αυτό τον τρόπο η Κίνα εξακολουθεί να μπορεί να προσφέρει τις κατάλληλες τιμές ευκαιρίας στην παγκόσμια αγορά ανά πάσα στιγμή καθιστώντας το γουάν το πιο συμφέρον νόμισμα στην παγκόσμια αγορά (Fishman, 2005, σσ. 279-281).

Πίνακας 3.4. Ισοτιμία μεταξύ γουάν και δολαρίου (1981-2013)

Έτος	Ισοτιμία Γουάν ανά Δολάριο
1981	1,71
1982	1,9
1983	1,98
1984	2,33
1985	2,94
1986	3,46
1987	3,73
1988	3,73
1989	3,77
1990	4,8
1991	5,33
1992	5,33
1993	5,78
1994	8,64
1995	8,37
1996	8,34
1997	8,32
1998	8,30
1999	8,28
2000	8,28
2001	8,28
2002	8,28
2003	8,28
2004	8,28
2005	8,19
2006	7,97
2007	7,61
2008	6,95
2009	6,83
2010	6,77
2011	6,46
2012	6,31
2013	6,15

Βασισμένο: (Forecast-chart, 2014)

Η κινεζική οικονομία και ο ρυθμός ανάπτυξής της αποτελεί ένα οικονομικό θαύμα κατά πολλούς, ενώ η φιλελευθεροποίηση και ο εκσυγχρονισμός της μέσα σε ένα τόσο μικρό χρονικό διάστημα είναι αξιοθαύμαστα. Μέσα σε τριάντα μόλις χρόνια η Κίνα πραγματοποίησε τη μεγαλύτερη αλλαγή πορείας της οικονομίας της, ενώ σήμερα αποτελεί την πιο ισχυρή ανερχόμενη οικονομική δύναμη με δυνατότητες που μπορεί να κλονίσουν την ηγεμονία των ΗΠΑ στο παγκόσμιο στερέωμα εάν η οικονομία της Κίνας συνεχίσει να αναπτύσσεται με τέτοιους φρενήρεις ρυθμούς.

Κεφάλαιο 4

«Η Ανάπτυξη των Κινεζικών Πολυεθνικών Επιχειρήσεων»

4.1 Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στις αναπτυσσόμενες οικονομίες και η πρωτοκαθεδρία της Κίνας

Η μετάβαση της κινεζικής οικονομίας σε ένα πιο φιλελευθεροποιημένο περιβάλλον και η οικονομική ανάπτυξη που ακολούθησε, όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, αποτέλεσαν τον βασικό κινητήριο μοχλό προκειμένου οι κινεζικές Π.Ε να εντείνουν το ρυθμό της παγκοσμιοποίησης των δραστηριοτήτων τους. Με την ενίσχυση μέσω των κινήτρων που δόθηκαν από την κινεζική κυβέρνηση μάλιστα και της εισόδου της Κίνας στον ΠΟΕ ξεκίνησε ένας γοργός ρυθμός επέκτασης των δραστηριοτήτων των κινεζικών Π.Ε στο εξωτερικό προκειμένου να αποκτήσουν μεγαλύτερο μερίδιο στην παγκόσμια αγορά, περισσότερες πρώτες ύλες για να αυξήσουν την παραγωγή τους και να αναπτύξουν τις ηγετικές τους ικανότητες στο management προκειμένου να καταστούν ως ηγετικές επιχειρήσεις παγκοσμίως (Larson, 2009).

Μάλιστα σε αυτή την νέα τάση επιχειρηματικής επέκτασης δεν προχώρησαν μόνο οι κινεζικές Π.Ε, αλλά και διάφορες Π.Ε από αρκετές οικονομίες οι οποίες θεωρούνται ακόμη ως «αναπτυσσόμενες» όπως είναι διάφορα άλλα κράτη των BRICS. Η επένδυση από τις χώρες αυτές δεν περιορίστηκε μόνο σε χώρες οι οποίες βρίσκονται στην κατηγορία των αναπτυσσόμενων ή των λιγότερο αναπτυγμένων κρατών, καθώς ένα αρκετά αξιοσημείωτο ποσό επενδύθηκε σε διάφορες ανεπτυγμένες χώρες αφηφώντας τα μειονεκτήματά τους σε σύγκριση με τις Π.Ε των οικονομιών αυτών. Το 2010 για την ακρίβεια, οι ΑΞΕ από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες αντιστοιχούν στο 25% το ποσού που επενδύθηκε παγκοσμίως. Αυτές οι Π.Ε από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες έχουν ορισμένα σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, τα οποία γνωρίζουν άριστα πώς να τα αξιοποιήσουν στην παγκόσμια αγορά, προκειμένου να μπορέσουν να συναγωνιστούν με ίσους όρους τις Π.Ε που προέρχονται από ανεπτυγμένα κράτη. Η εικόνα που έχουν παρουσιάσει οι Π.Ε από τα αναπτυσσόμενα κράτη στον 21^ο αιώνα είναι αρκετά πιο ώριμη και πιο κατατοπισμένη στις αγορές καθώς πλέον οι Π.Ε από αυτά τα κράτη γνωρίζουν πώς να αξιοποιήσουν όλα τα μέσα τους προκειμένου να καταστούν ως οι πλέον ανταγωνιστικές (Williamson, 2013).

Αρκετές Π.Ε που προέρχονται από ανεπτυγμένα κράτη υποτιμούν τις Π.Ε από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες καθώς δε τις θεωρούν ικανές να τις ανταγωνιστούν. Η άποψη αυτή πέρα από το γεγονός ότι αποτελεί μία λανθασμένη υπεροπτική αντίληψη των Π.Ε των ανεπτυγμένων οικονομιών, μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικό κίνδυνο και να φέρει πολλές από τις Π.Ε των ανεπτυγμένων οικονομιών προ δυσάρεστων εκπλήξεων. Οι Π.Ε των αναπτυσσόμενων κρατών, των οποίων οι Π.Ε της Κίνας

ηγούνται αυτής της προσπάθειας, έχουν αναπτύξει αρκετά τους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών που παρέχουν προς τρίτους, διατηρώντας ταυτόχρονα αρκετά χαμηλές τιμές κόστους σε σύγκριση με τις ίδιες παροχές από ΠΕ ανεπτυγμένων κρατών. Επιπλέον τα προϊόντα των αναπτυσσόμενων ΠΕ έχουν κατακτήσει ήδη τις εγχώριες τους αγορές με τεράστια επιτυχία, με αποτέλεσμα οι ανεπτυγμένες ΠΕ να χάσουν μεγάλο μερίδιο της αγοράς. Από την αρχή της προσπάθειας φιλελευθεροποίησης των οικονομιών τους, οι ΠΕ των αναπτυσσόμενων οικονομιών κερδίζουν καθημερινά ποσοστά της αγοράς, καθιστώντας τις πλέον ως απαραίτητες στο αγοραστικό κοινό, ενώ ορισμένες ΠΕ όπως οι κινεζικές Haier, Lenovo και Huawei έχουν μία μόνιμη θέση στις 100 μεγαλύτερες ΠΕ παγκοσμίως τα τελευταία χρόνια (Ramamurti, 2012).

Παρόλα αυτά δεν πρέπει να δημιουργηθεί η εντύπωση πως οι ΠΕ των αναπτυσσόμενων κρατών είναι απαραίτητα, ανερχόμενοι οικονομικοί γίγαντες, καθώς σε αρκετά σημεία υστερούν σε σύγκριση με τις ΠΕ των ανεπτυγμένων κρατών. Συγκεκριμένα είναι αρκετά υπανάπτυκτες σε αρκετά ζητήματα τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, ενώ δεν έχουν τα κατάλληλα συστήματα management που χρησιμοποιούν οι δυτικού τύπου ΠΕ προκειμένου να λειτουργήσουν σωστά και πιο παραγωγικά. Επιπλέον συνήθως εκτός από τη χώρα που δραστηριοποιούνται κυρίως δεν αποτελούν ισχυρούς ανταγωνιστές σε ξένες αγορές καθώς οι περισσότερες από αυτές τις ΠΕ δεν έχουν φτάσει στο σημείο ακόμη προκειμένου να συναγωνιστούν τις ΠΕ των ανεπτυγμένων κρατών.

Πέρα από αυτά τα μειονεκτήματα, τα οποία είναι αρκετά σημαντικά στον παγκόσμιο ανταγωνισμό και αφήνουν αρκετά πίσω τις υπόλοιπες αναπτυσσόμενες ΠΕ σε σύγκριση με τις ΠΕ των ανεπτυγμένων κρατών, προκειμένου να επιβιώσουν και να γίνουν ανταγωνιστικές, αυτές οι ΠΕ έχουν διαμορφώσει ορισμένα συγκριτικά πλεονεκτήματα με τα οποία λειτουργούν σε μία διαφορετική βάση από τις ΠΕ του δυτικού κόσμου. Αυτό μάλιστα αποδεικνύεται αν παρατηρήσουμε τα ποσοστά των ΑΞΕ παγκοσμίως από την αρχή του 20^{ου} αιώνα μέχρι σήμερα, τα οποία αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα αναλυτικά. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα φαίνεται πως έχουν λειτουργήσει καταλυτικά για ορισμένες ΠΕ και έχουν εντείνει τον ανταγωνισμό μεταξύ των αναπτυσσόμενων και των ανεπτυγμένων ΠΕ. Οι ΠΕ της Κίνας συγκεκριμένα αποτελούν το μεγαλύτερο ανταγωνιστή για τις ΠΕ των ανεπτυγμένων κρατών καθώς έχουν αξιοποιήσει στο έπακρο τις οικονομικές τους ιδιαιτερότητες σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα και αποτελούν το μεγαλύτερο ανταγωνιστή των δυτικών ΠΕ με αρκετά καθιερωμένα πλέον brand names¹. Οι κινεζικές ΠΕ επιχειρήσεις αποτελούν την ανερχόμενη δύναμη των ανεπτυγμένων κρατών που πρόκειται να κλονίσει τις παγκόσμιες ισορροπίες (Rugman, 2009).

---

¹ Brand name: Το διεθνές αναγνωρισμένο και καταξιωμένο όνομα μιας επιχείρησης ή ακόμη κι ενός προϊόντος στην εγχώρια ή τη διεθνή αγορά. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η αναφορά γίνεται σε διεθνώς αναγνωρισμένες και καταξιωμένες Π.Ε των ανεπτυγμένων κρατών που ανταγωνίζονται οι κινεζικές Π.Ε.

Πίνακας 4.1 Εκροές ΑΞΕ σε παγκόσμιο επίπεδο από 1914 μέχρι 2010

Γεωγραφική προέλευση ΑΞΕ	1914	1969	1980	1990	2010
Ευρώπη	93%	43,2%	41,1%	49,5%	56%
ΗΠΑ	6%	55%	37,7%	24,3%	22,7%
Ιαπωνία	0%	1,3%	3,4%	11,2%	5,6%
Αναπτυσσόμενες Αγορές ²	0%	0%	12,7%	8,3%	15,9%

(Ramamurti, 2012)

4.2 Η παγκόσμια επέκταση των κινεζικών Πολυεθνικών Επιχειρήσεων

Οι κινεζικές ΠΕ έχουν εισέλθει αρκετά δυναμικά στην παγκόσμια οικονομία και φαίνεται να είναι διατεθειμένες να ανατρέψουν τα δεδομένα για τις ΠΕ από τα αναπτυσσόμενα κράτη καθώς αποτελούν τις πλέον ανταγωνιστικές ΠΕ παγκοσμίως. Από την εποχή που ξεκίνησε η οικονομική φιλελευθεροποίηση της κινεζικής οικονομίας (1978), οι κινεζικές ΠΕ έχουν επενδύσει αρκετά μεγάλα ποσά ΑΞΕ, στο εξωτερικό προκειμένου να καταφέρουν να εδραιωθούν στο παγκόσμιο στερέωμα. Επίσης είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι τεράστια ποσά ΑΞΕ έχουν επενδυθεί στις κινεζικές ΠΕ από ξένους επενδυτές. Οι ΠΕ της Κίνας αποτελούν έναν από τους πιο επιθυμητούς προορισμούς για ΑΞΕ συγκεντρώνοντας τεράστια χρηματικά ποσά για να αναπτυχθούν. Το μεγαλύτερο ποσοστό των κινεζικών ΑΞΕ έχει ως προορισμό χώρες, οι οποίες κατά κύριο λόγο είναι πλούσιες σε πρώτες ύλες, τις οποίες έχουν ανάγκη οι κινεζικές ΠΕ προκειμένου να διευρύνουν την παραγωγική τους ικανότητα και να γίνουν περισσότερο ανταγωνιστικές. Είναι γεγονός πάντως πως η έλλειψη εμπειρίας των κινεζικών πολυεθνικών είναι σημαντικό μειονέκτημα σε αυτό το διεθνή ανταγωνισμό, καθώς το 1/3 των κινεζικών θυγατρικών στο εξωτερικό είναι ζημιογόνες και θεωρούνται ως αποτυχημένες επενδύσεις (Deng, 2004).

Οι ΠΕ της Κίνας έχουν τρία βασικά χαρακτηριστικά που τις διακρίνουν έναντι των υπολοίπων. Αυτά τα χαρακτηριστικά έχουν σχηματίσει καθοριστικό ρόλο στην πορεία που έχουν αυτές οι ΠΕ στην παγκόσμια οικονομία και αποτελούν σημαντικό πλεονέκτημα. Αυτά είναι συγκεκριμένα, ο σημαντικότερος βοηθητικός ρόλος που παρέχει η κινεζική κυβέρνηση στις ΠΕ της Κίνας, η μοναδικότητα των κινεζικών προϊόντων που συναγωνίζονται αρκετές ΠΕ ανεπτυγμένων κρατών χωρίς να κατέχουν την απαραίτητη τεχνολογία και τεχνογνωσία και τέλος η εξαγορά ξένων ΠΕ, η οποία είναι η πλέον πιο συνηθισμένη μέθοδος άμεσης εισόδου των κινεζικών

² Αναπτυσσόμενες Αγορές: Χώρες που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία είναι χώρες με ραγδαία αυξανόμενο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης, όπως οι χώρες των BRICs.

ΠΕ σε νέες αγορές. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά αποτελούν μοναδικά στοιχεία για τις κινεζικές πολυεθνικές και η ορθή αξιοποίησή τους μπορεί να αποδώσει σημαντικά πλεονεκτήματα όπως φαίνεται μάλιστα και εκ της συνεχώς ανοδικής πορείας των κινεζικών ΠΕ στις διεθνείς αγορές (Peng, 2012).

Η συνεχής άνοδος της ανταγωνιστικότητας των κινεζικών ΠΕ και η διεθνής αναγνώρισή τους είναι δεδομένη και αποδεικνύεται από το γεγονός ότι κάθε χρόνο ολοένα και περισσότερες Πολυεθνικές Επιχειρήσεις από την Κίνα κατατάσσονται στη λίστα με τις 500 πιο ισχυρές ΠΕ παγκοσμίως. Αυτή η λίστα αποτελείται από αρκετά ισχυρές ΠΕ που προέρχονται κυρίως από ανεπτυγμένα κράτη και δραστηριοποιούνται σε ολόκληρο τον κόσμο. Η είσοδος των κινεζικών ΠΕ σε αυτή την λίστα με τις ελίτ των ΠΕ παγκοσμίως αποτελεί αυτομάτως μία τεράστια διεθνή αναγνώριση για αυτές τις ΠΕ μίας αναπτυσσόμενης χώρας, όπως η Κίνα. Αν συλλογιστεί κανείς μάλιστα πως το 1990 δε συμπεριλαμβανόταν ούτε μία κινεζική ΠΕ σε αυτή την κατηγορία και μέχρι το 2014 έφτασε η λίστα των 500 πιο ισχυρών ΠΕ στον κόσμο να αριθμεί 95 κινεζικές επιχειρήσεις, που θεωρούνταν στις πιο επιτυχημένες και ισχυρές του κόσμου, είναι εύκολο να φτάσει στο συμπέρασμα πως οι κινεζικές ΠΕ αποτελούν την πλέον ισχυρή και ανερχόμενη δύναμη στον πλανήτη, ικανή να ανταγωνιστεί οποιονδήποτε (Peng, 2012). Στον **Πίνακα 4.2** αναφέρονται οι 10 πιο ισχυρές κινεζικές πολυεθνικές για το 2014 και η αντίστοιχη θέση του στην παγκόσμια κατάταξη.

Πίνακας 4.2 Οι 10 πιο επιτυχημένες κινεζικές Πολυεθνικές για το 2014

Παγκόσμια Κατάταξη	Ονομασία Πολυεθνικής	Κατηγορία Βιομηχανίας	Κατηγορία Π.Ε
No 3	Sinopec Group	Πετρελαιοβιομηχανία	Κρατική
No 4	China National Petroleum	Πετρελαιοβιομηχανία	Κρατική
No 7	State Grid	Ενέργεια	Κρατική
No 25	Industrial and Commercial Bank Of China	Χρηματοοικονομική	Κρατική
No 38	China Construction Bank	Χρηματοοικονομική	Κρατική
No 47	Agricultural Bank Of China	Χρηματοοικονομική	Κρατική
No 52	China State Construction Engineering	Κατασκευαστική	Κρατική
No 55	China Mobile Communications	Τηλεπικοινωνία	Κρατική
No 59	Bank Of China	Χρηματοοικονομική	Κρατική
No 76	Noble Group	Ενέργεια-Πρώτες Ύλες	Ιδιωτική

Βασισμένο: (fortune.com, 2015)

Η σημαντική αυτή επιτυχία και οικονομική άνοδος των κινεζικών ΠΕ οφείλεται κατά κύριο λόγο στις ΑΞΕ που πραγματοποιήθηκαν στην Κίνα από τότε που άνοιξε την οικονομία της και ξεκίνησε η σταδιακή φιλελευθεροποίησή της. Οι ΑΞΕ που προήλθαν από τις ξένες ΠΕ έφεραν μαζί τους και νέα δεδομένα για τις κρατικές ΠΕ της Κίνας, οι οποίες σταδιακά ξεκίνησαν να μπαίνουν σε ρυθμούς μερικών ιδιωτικοποιήσεων προκειμένου να γίνουν περισσότερο ανταγωνιστικές στη διεθνή αγορά διατηρώντας ορισμένα από τα θετικά στοιχεία που απολάμβαναν ως κρατικές επιχειρήσεις. Οι αλλαγές αυτές στα δεδομένα των ΠΕ της Κίνας προκάλεσαν αυτή την τρομερή αλλαγή και την ραγδαία οικονομική ανάπτυξη της. Σταδιακά οι περισσότερες ΠΕ που δεν ήταν τόσο αποδοτικές για τον κρατικό φορέα, ξεκίνησαν να ιδιωτικοποιούνται προκειμένου να γίνουν πιο ανταγωνιστικές και αποδοτικές αφομοιώνοντας νέες στρατηγικές οι οποίες είναι περισσότερο βασισμένες στη διεθνή αγορά (Williamson, 2009).

Ο ρόλος των κρατικών κινεζικών ΠΕ πάντως έχει μεγάλη σημασία για την ορθή λειτουργία και ρύθμιση της οικονομίας του κράτους και της διατήρησης μίας κοινωνικής συνοχής. Οι κρατικές πολυεθνικές της Κίνας δεν είναι αρκετές φορές τόσο αποτελεσματικές, όσο οι ιδιωτικές της ΠΕ, ούτε είναι απαραίτητα κερδοφόρες παρά όλα αυτά έχουν μία ιδιαίτερη αξία και σημασία. Οι κρατικές ΠΕ της Κίνας παράγουν κατά κύριο λόγο δημόσια αγαθά και υπηρεσίες, τα οποία σπανίως αποβαίνουν κερδοφόρα για την κινεζική οικονομία. Το κέρδος που αποφέρουν αυτές οι ΠΕ είναι πολύ σημαντικότερο από το οικονομικό και αυτό δεν είναι άλλο από την κοινωνική σταθερότητα που προσφέρουν οι κρατικές ΠΕ, μέσω της απασχόλησης μεγάλου τμήματος ανθρωπίνου δυναμικού της κινεζικής κοινωνίας. Το γεγονός αυτό επηρεάζει και σε μεγάλο βαθμό την οικονομία της Κίνας, καθώς η ανεργία διατηρείται σε αρκετά χαμηλά επίπεδα, ενώ ταυτόχρονα το μοντέλο αυτό υποστηρίζει την κοινωνική σταθερότητα. Η συμβολή των κρατικών επιχειρήσεων είναι αρκετά σημαντική σε μακροοικονομικό επίπεδο παρά την χαμηλή αποδοτικότητά τους και κερδοφορία τους, καθώς ενισχύει σημαντικά τομείς που στηρίζεται ολόκληρος ο μηχανισμός της οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας (Xianfeng, 2010).

Η ραγδαία ανάπτυξη και επέκταση των κινεζικών ΠΕ βασίζεται ξεκάθαρα κατά κύριο λόγο σε ορισμένες ιδιαιτερότητες και παράγοντες της κινεζικής οικονομίας που επηρεάζουν και καθορίζουν σε αρκετά μεγάλο βαθμό το ποσοστό επιτυχίας των ΠΕ αυτών. Οι πολυεθνικές αυτές, βασίζονται στην αρκετά φτηνή εργασία που κατέχουν, η οποία σε επόμενο στάδιο οδηγεί σε αρκετά χαμηλές τιμές στη διεθνή αγορά δημιουργώντας μεγάλο ανταγωνισμό κόστους στις μεγάλες ΠΕ κυρίως στους τομείς των μεταποιήσεων και στον τομέα των υπηρεσιών. Με την εξαγορά ξένων ΠΕ οι κινεζικές ΠΕ επεκτείνονται δημιουργώντας οικονομίες κλίμακας. Επιπλέον η κινεζική κυβέρνηση παρέχει μέσω του κινεζικού τραπεζικού της συστήματος αρκετά φτηνά σε αποπληρωμή δάνεια στις κινεζικές επιχειρήσεις προκειμένου να ανταγωνιστούν επαρκώς τις ξένες ΠΕ στο διεθνή ανταγωνισμό. Τα δάνεια αυτά κατά κύριο λόγο χρησιμοποιούνται από τις κινεζικές ΠΕ ως ΑΞΕ και εξαγορές ξένων ΠΕ προκειμένου να καλύψουν τις χαοτικές τους διαφορές στο διεθνή

ανταγωνισμό με τις ξένες ΠΕ σε καίριους τομείς όπως η τεχνολογία, η τεχνογνωσία ή ο τομέας των πρώτων υλών που αποτελεί τον πιο σημαντικό για τις κινεζικές επιχειρήσεις (Williamson, 2009).

Η Κίνα προκειμένου να λειτουργήσουν αποτελεσματικά και να καταστούν διεθνώς ανταγωνιστικές οι ΠΕ εφάρμοσε ορισμένες επιπλέον πολιτικές, προκειμένου να ενισχυθεί η θετική μέχρι τότε πορεία τους. Έτσι η κινεζική κυβέρνηση προχώρησε σε αρκετές φοροαπαλλαγές και ελαφρύνσεις των ΠΕ που επενδύουν μεγάλα ποσά ως ΑΞΕ στο εξωτερικό προκειμένου να ενισχυθεί περαιτέρω αυτή η επιχειρηματική εξωστρέφεια των κινεζικών επιχειρήσεων και να καταστούν διεθνώς ανταγωνιστικές. Τα τεράστια ποσά των εκροών των κινεζικών ΑΞΕ που επενδύθηκαν τα τελευταία χρόνια απεικονίζεται στον **Πίνακα 4.3**. Ακόμη, σε ΠΕ που επενδύουν μεγάλα ποσά στο εξωτερικό οι κινεζικές τράπεζες αφήνουν στις ίδιες τη διαχείριση των οφειλών τους στο βάθος χρόνου που κρίνουν αυτές κατάλληλο, ενώ παράλληλα καλύπτονται από ορισμένα ασφαλιστικά μέτρα εάν η επένδυση αποτύχει. Επίσης, οι κινεζικές πρεσβείες στο εξωτερικό έχουν αρκετά σημαντικό ρόλο για τη διαμόρφωση των ΑΞΕ των κινεζικών ΠΕ καθώς έχουν καταλυτικό ρόλο στη συλλογή πληροφοριών και την ανάλυση για το κατά πόσο πρέπει να πραγματοποιηθεί η επένδυση τη δεδομένη χρονική στιγμή στο συγκεκριμένο κράτος. Ακόμη αποτελούν τον δίαυλο επικοινωνίας μεταξύ των κινεζικών επιχειρήσεων και σημαντικών υψηλόβαθμων προσώπων αλλά και φορέων που κατέχουν σημαντικό ρόλο στη συνολική πορεία των επενδύσεων που ενδέχεται να πραγματοποιηθούν (Zhaoxi, 2009).

Πίνακας 4.3 Εκροές κινεζικών ΑΞΕ κατά την περίοδο 1979-2013 σε εκατ. \$

Έτη	Ετήσιες εκροές ΑΞΕ (σε εκατ. \$)
1979-1983	9,2
1984-1992	208
1993-1998	705
1999-2001	678
2002	2518
2003	2854
2004	5498
2005	12261
2006	21160
2007	26510
2008	55910
2009	56530
2010	68811
2011	74654
2012	87804
2013	101000

Βασισμένο σε:(Zhaoxi, 2009)_(World Investment Report, 2015)

4.3 Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και προκλήσεις των κινεζικών ΠΕ

Η παρουσία των κινεζικών ΠΕ στο παγκόσμιο στερέωμα, αυξάνεται διαρκώς τα τελευταία χρόνια με αποτέλεσμα να έχει ενταθεί πλέον κι ο ανταγωνισμός μεταξύ τους και των υπολοίπων ΠΕ. Οι κινεζικές ΠΕ όμως έχουν ορισμένα φανερά μειονεκτήματα έναντι των ΠΕ των ανεπτυγμένων χωρών με αποτέλεσμα να εντείνουν διαρκώς τις προσπάθειές τους προκειμένου να καλύψουν τη διαφορά αυτή. Από την άλλη πλευρά δεν είναι λίγα τα πλεονεκτήματα που κατέχουν οι πολυεθνικές της Κίνας έναντι των υπολοίπων με αποτέλεσμα την εξέχουσα πορεία της κινεζικής οικονομίας αλλά και την άνοδο της κινεζικής επιχειρηματικότητας τα τελευταία χρόνια.

Το σημαντικότερο πλεονέκτημα που κατέχουν οι ΠΕ της Κίνας είναι η καινοτομία κόστους. Το συγκεκριμένο πλεονέκτημα είναι το σημαντικότερο όπλο των κινεζικών επιχειρήσεων στο διεθνή ανταγωνισμό, καθώς αντισταθμίζει τις όποιες ελλείψεις και μειονεκτήματα τους έναντι των ανεπτυγμένων ΠΕ με προϊόντα αρκετά χαμηλών τιμών σε αρκετά ικανοποιητική ποιότητα. Το πλεονέκτημα αυτό οφείλεται κυρίως στην αρκετά χαμηλόμισθη και ανειδίκευτη εργασία που παρέχει ο μέσος κινέζος εργάτης, καθώς και το χαμηλό μεταποιητικό κόστος που έχουν τα προϊόντα που παράγονται στις επιχειρήσεις αυτές. Για την πλήρη επιτυχία και εφαρμογή αυτού του πλεονεκτήματος που απολαμβάνουν οι κινεζικές επιχειρήσεις απαραίτητος είναι ο συνδυασμός τριών προϋποθέσεων. Αρχικά οι επιχειρήσεις αυτές πρέπει να έχουν σχεδιάσει ήδη τις απαραίτητες στρατηγικές προκειμένου να επιτύχουν το συνδυασμό της υψηλής τεχνολογίας με αρκετά χαμηλό κόστος. Επιπλέον, οι περισσότερες κινεζικές επιχειρήσεις διαθέτουν μία ευρεία ποικιλία προϊόντων την οποία προσφέρουν στον καταναλωτή σε αρκετά χαμηλή τιμή δίνοντας του απεριόριστες επιλογές προϊόντων που δε θα είχε από αντίστοιχες επιχειρήσεις ανεπτυγμένων κρατών. Τέλος, οι επιχειρήσεις αυτές έχουν διαμορφώσει τις στρατηγικές τους ώστε με το πέρασμα του χρόνου να έχουν τη δυνατότητα να μειώσουν κι άλλο το κόστος παραγωγής τους, δίνοντας τους το πλεονέκτημα να μπορούν να παράγουν προϊόντα τα οποία θεωρούνται αρκετά ποιοτικά από άποψη τεχνολογίας και δυνατοτήτων σε διαρκώς χαμηλότερες τιμές. Η καινοτομία κόστους είναι το δυνατότερο όπλο των κινεζικών ΠΕ και ο κύριος λόγος που οι επιχειρήσεις αυτές αποτελούν τις πλέον ανταγωνιστικές στη σύγχρονη εποχή.

Ακόμη, οι πολυεθνικές της Κίνας έχουν αρκετά αξιοσημείωτα πλεονεκτήματα έναντι των υπολοίπων ΠΕ παγκοσμίως που τις καταστούν μοναδικές. Για παράδειγμα, μεγάλος αριθμός ΠΕ από την Κίνα παράγει ειδικά εξειδικευμένα προϊόντα για συγκεκριμένες μερίδες καταναλωτών που έχουν ορισμένες ιδιαίτερες προτιμήσεις. Με αυτόν τον τρόπο η παραγωγή προσαρμόζεται στις ιδιαιτερότητες του εκάστοτε καταναλωτή προκειμένου να είναι πάντοτε ικανοποιημένος. Επίσης οι πολυεθνικές που εδρεύουν στην Κίνα λόγω της έντονης εσωστρέφειας που υπήρχε τα

προηγούμενα χρόνια δεν έχουν τη διεθνή εμπειρία που κατέχουν ΠΕ από άλλα ανεπτυγμένα κράτη. Για τον παραπάνω λόγο αρκετές φορές παρατηρείται το φαινόμενο συνεργασίας των κινεζικών ΠΕ με διάφορες ξένες επιχειρήσεις προκειμένου να τις βοηθήσουν να αποκτήσουν στρατηγική πρόσβαση σε διάφορες αγορές, οι ιδιαιτερότητες των οποίων είναι άγνωστες τις περισσότερες φορές στις κινεζικές επιχειρήσεις. Με αυτό τον τρόπο λοιπόν εισχωρούν σε νέες αγορές έχοντας έναν ισχυρό και συνήθως εγχώριο σύμμαχο με αρκετά καλές γνώσεις της συγκεκριμένης αγοράς. Συνήθως μάλιστα στο τέλος η κινεζική ΠΕ καταλήγει να εξαγοράζει την εγχώρια αυτή επιχείρηση αφού αφομοιώσει πλήρως τις μεθόδους που χρησιμοποιεί καθώς και την τεχνογνωσία αλλά και τεχνολογία που χρησιμοποιούν. Με αυτή τη μέθοδο αποκτούν μία μόνιμη πρόσβαση σε ξένες αγορές καθώς ταυτόχρονα αναπτύσσονται και αποκτούν πρόσβαση σε σημαντικούς τομείς όπως η τεχνολογία και η τεχνογνωσία ορισμένων προϊόντων (Williamson, 2009).

Από την άλλη πλευρά τα αδύναμα σημεία των περισσότερων πολυεθνικών της Κίνας είναι αρκετά και εμφανή δυσχεραίνοντας την ανοδική τους πορεία στο διεθνή ανταγωνισμό. Οι προσπάθειες για να εξαλειφθούν τα προβλήματα αυτά φυσικά και έχουν ενταθεί τα τελευταία χρόνια προκειμένου η κινεζική οικονομία να αναπτυχθεί περαιτέρω και να καταστεί πιο ανταγωνιστική. Από τις πιο σημαντικές αδυναμίες των κινεζικών ΠΕ θεωρείται η απουσία ενός μεγάλου και ισχυρού brand name, εκτός ορισμένων λαμπρών εξαιρέσεων (Huawei, Haier κα). Το παραπάνω γεγονός αποτελεί σημαντική αδυναμία καθώς στις ανεπτυγμένες αγορές κυρίως αλλά και σε αναπτυσσόμενες χώρες κυριαρχούν τα εξαγωγικά προϊόντα των μεγάλων κυρίως brand names. Επιπλέον οι κινεζικές πολυεθνικές είναι αρκετά νέες επιχειρήσεις και δεν έχουν ούτε την τεράστια εμπειρία της αγοράς, γεγονός που το αποδεικνύει το αρκετά μεγάλο ποσοστό των αποτυχημένων εξαγωγών ξένων επιχειρήσεων που ποτέ δε λειτούργησαν και αξιοποιήθηκαν σωστά. Στο γεγονός αυτό να προσθέσουμε ότι για τον παραπάνω λόγο οι κινεζικές ΠΕ δεν έχουν αναπτύξει ακόμη αρκετά την τεχνολογία τους και αρκετά από τα τεχνολογικά προϊόντα τους θεωρούνται τεχνολογικά ξεπερασμένα και με περιορισμένες δυνατότητες. Αυτός ο παράγοντας θέτει σημαντικούς περιορισμούς στην καινοτομία κόστους που είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της κινεζικής επιχειρηματικότητας, καθώς με τη συγκεκριμένη ποιότητα τεχνολογίας που κατέχουν οι κινεζικές ΠΕ δε μπορούν να πετύχουν το βέλτιστο αποτέλεσμα και να ανταγωνιστούν σε ίσους όρους τις ΠΕ των ανεπτυγμένων κρατών (Williamson, 2009).

Επιπλέον οι κινεζικές ΠΕ υστερούν αρκετά σε τομείς management και διαχείρισης με αποτέλεσμα να μην υπάρχει τόσο αποτελεσματική λειτουργία εντός αυτών των ΠΕ όσο και κατανομή καθηκόντων αλλά και αξιόπιστη ηγεσία. Μία ακόμη σημαντική πρόκληση που οι ανερχόμενες αυτές πολυεθνικές καλούνται να αντιμετωπίσουν αποτελεί το γεγονός πως οι γνώσεις τους σχετικά με ορισμένους βασικούς επιχειρηματικούς κανόνες στο εξωτερικό είναι αρκετά περιορισμένες με αποτέλεσμα να έχουν έρθει αρκετές φορές σε δυσχερή θέση. Επίσης αρκετά από τα προϊόντα τους δέχονται συνεχώς πιέσεις και περιορισμούς μέσω διαφόρων μεθόδων,

είτε αυτοί είναι μέσω υψηλών δασμών είτε μέσω περιβαλλοντικού dubbing λόγω της παραβίασης αρκετών περιβαλλοντικών κανόνων προκειμένου να πετύχουν καινοτομία κόστους στα προϊόντα τους. Οι εξαγορές ξένων ΠΕ που τους δίνουν πρόσβαση σε ξένες αγορές αλλά και βοηθάνε τις κινεζικές ΠΕ να αποκτήσουν τεχνολογία, τεχνογνωσία αλλά και know-how έχει βοηθήσει να περιοριστούν αρκετά από τα παραπάνω φαινόμενα (Peng, 2012).

Τέλος, σημαντικότερη πρόκληση για τις ΠΕ της Κίνας, αποτελεί η περιορισμένη ποσότητα φυσικών πόρων και πρώτων υλών που περιορίζει και την παραγωγή των τελικών προϊόντων των επιχειρήσεων αυτών. Για τον παραπάνω λόγο παρατηρείται τα τελευταία χρόνια το φαινόμενο της επιχειρηματικής επέκτασης των κινεζικών πολυεθνικών σε διάφορες αναπτυσσόμενες χώρες, οι οποίες διαθέτουν τις απαραίτητες πλουτοπαραγωγικές πηγές, όπως είναι η Αφρική και η Αυστραλία. Οι κινεζικές επιχειρήσεις έχουν εντείνει τη δραστηριότητά τους στις συγκεκριμένες Ηπείρους και κατά κύριο λόγο στην Αφρικανική Ήπειρο με απώτερο σκοπό τη μεγέθυνση της παραγωγής τους και την απόκτηση ενός αδιαμφισβήτητου συγκριτικού πλεονεκτήματος (Peng, 2012). Στον **Πίνακα 4.4** παρατηρούμε τους πιο πιθανούς προορισμούς των κινεζικών ΑΞΕ σύμφωνα με τα ποσοστά των ΑΞΕ που επενδύονται ετησίως στις συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές.

Πίνακας 4.4 Εκροές κινεζικών ΑΞΕ προς τρίτες χώρες και δημοφιλέστεροι προορισμοί

Κατάταξη	Χώρα/Ήπειρος	Ποσοστό ΑΞΕ %
No1	Χονγκ Κονγκ	67%
No2	Ασία (εκτός Χονγκ Κόνγκ)	9%
No3	Λατινική Αμερική	12%
No4	Αφρική	4%
No5	Ευρώπη	3%
No6	Ωκεανία	3%
No7	Βόρεια Αμερική	2%

(Peng, 2012)

Κεφάλαιο 5

«Η επέκταση των κινεζικών πολυεθνικών στην Αφρική»

5.1 Η στρατηγική επιλογή της αφρικανικής ηπείρου

Από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα παρατηρείται μία έντονη επιχειρηματική δραστηριότητα της Κίνας στη λιγότερο ανεπτυγμένη Ήπειρο του πλανήτη. Προφανώς μία τέτοια επιχειρηματική δραστηριότητα θα πρέπει να παρέχει τα απαραίτητα κέρδη στις εκάστοτε κινεζικές επιχειρήσεις που σκοπεύουν να επενδύσουν σε ένα αρκετά υπανάπτυκτο περιβάλλον. Εκ του αποτελέσματος φαίνεται πως η Κίνα είχε ένα ευρύτερο σχέδιο για το μέλλον της παρουσίας της στις χώρες της αφρικανικής ηπείρου, το οποίο είναι ζωτικής σημασίας για την ίδια τη μελλοντική πορεία του κινεζικού κράτους και της κινεζικής επιχειρηματικότητας κατ' επέκταση.

Η σχέση της Κίνας με την Αφρική παρόλα αυτά δεν αποτελεί κάτι το παντελώς καινούργιο, καθώς η Κίνα κατά τη διάρκεια της ψυχροπολεμικής εποχής είχε φροντίσει να δημιουργήσει και να διατηρεί αρκετά καλές σχέσεις με τα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη της Αφρικής. Με τον παραπάνω τρόπο η Κίνα ήθελε να πλαισιώσει ιδεολογικά τα κράτη αυτά, καθώς όπως πίστευε ο ηγέτης της Κίνας Μάο, οι χώρες αυτές μοιράζονταν ένα κοινό παρελθόν και είχαν ταλαιπωρηθεί από την ιμπεριαλιστική αποικιοκρατία του Δυτικού κόσμου. Οι σχέσεις μεταξύ των χωρών αυτών παρόλα αυτά παρέμειναν παγωμένες μέχρι τη δεκαετία του 1980, καθώς σύμφωνα με το νέο κινέζο ηγέτη Ντενγκ Σιαοπίνγκ, προτεραιότητα έπρεπε να δοθεί στην εσωτερική αναδιάρθρωση του κράτους και της κινεζική οικονομίας, παρά σε υπανάπτυκτες χώρες τις Αφρικανικής Ηπείρου που δεν είναι ικανές να βοηθήσουν την Κίνα να πετύχει το στόχο αυτό άμεσα. Η αλλαγή αυτής της στάσης προέκυψε λίγο πριν από το τέλος του Ψυχρού πολέμου, στα μέσα της δεκαετίας του '80 σε μία κίνηση του κινεζικού κράτους υπεράσπισης των λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των κατοίκων τους που παραβιάζονταν συνεχώς, αλλά και εντός των πλαισίων της διεθνοποίησης και φιλελευθεροποίησης της Κίνας και της οικονομίας της (Sanusha, 2008).

Έπειτα από αυτή τη αναθέρμανση των σχέσεων μεταξύ της Κίνας και των χωρών της υποσαχάριας Αφρικής, πραγματοποιήθηκαν αρκετές διπλωματικές κινήσεις τα επόμενα χρόνια, και κατά κύριο λόγο τη δεκαετία του 1990, όπως οι συχνές επισκέψεις αρκετών υψηλόβαθμων προσώπων της κινεζικής κυβέρνησης σε αρκετά κράτη της Αφρικής και η χορήγηση ανθρωπιστικής βοήθειας σε κράτη τα οποία την είχαν ανάγκη. Αυτές οι διπλωματικές κινήσεις από την πλευρά της Κίνας όχι μόνο έφεραν πιο κοντά τις χώρες αυτές στην Κίνα, αλλά άνοιξαν και το δρόμο για την πραγματοποίηση του φαινομένου των κινεζικών επενδύσεων στην αφρικανική ήπειρο που παρατηρούμε σήμερα (French, 2014).

Το εγχείρημα αυτό βοήθησε αρκετά την Κίνα να πετύχει το σκοπό της, καθώς μετά το τέλος του Ψυχρού πολέμου η στρατηγική θέση της Αφρικής και η θέση των αφρικανικών κρατών στο διεθνές σύστημα άρχισε να χάνει τη σημασία και την ισχύ που κατείχε μέχρι πρότινος, ως πεδίο διαμάχης μεταξύ των ΗΠΑ και της ΕΣΣΔ. Η συμμαχία με την τότε ανερχόμενη σοσιαλιστική δύναμη της ανατολής, την Κίνα, έμοιαζε ως ο μόνος τρόπος στους διάφορους αφρικανούς ηγέτες ώστε να διατηρήσουν τα κράτη της Αφρικής την υπάρχουσα ισχύ τους στο πλευρό ενός αρκετά ισχυρού ,μελλοντικά ,συμμάχου ο οποίος θα βοηθούσε ουσιαστικά στην οικονομική ανάπτυξη των κρατών αυτών μέσω διαφόρων επενδύσεων. Η σχέση αυτή της Κίνας με τα αφρικανικά κράτη βασίστηκε πάνω σε ορισμένες αρχές αμοιβαίας αλληλεγγύης και αλληλοσεβασμού για τα δικαιώματα του άλλου σε μια κοινή προσπάθεια για να υπάρξουν αμοιβαία οφέλη (Sanusha, 2008).

Η συνεργασία αυτή μετέτρεψε με την πάροδο του χρόνου τις σχέσεις της Κίνας με τα αφρικανικά κράτη από καθαρά ιδεολογικές σε στρατηγικές και οικονομικά αναπτυξιακές. Η Κίνα στην προσπάθεια ανάδειξής της στο παγκόσμιο στερέωμα ως μία νέα δύναμη ξεκίνησε να επενδύει αρκετά μεγάλα ποσά ΑΞΕ σε τρίτες χώρες προκειμένου να εκσυγχρονίσει την οικονομία της και να κάνει την παρουσία της αισθητή παγκοσμίως. Οι χώρες της Αφρικής αποδείχθηκαν ως ένας αρκετά σημαντικός σύμμαχος στην προσπάθεια της Κίνας να πετύχει το στόχο αυτό και τελικά αποδείχθηκε πως μέσω των ΑΞΕ που επενδύθηκαν στις αφρικανικές θα μπορούσε να υπάρξει μια αμοιβαία ανάπτυξη που θα λειτουργήσει θετικά προς το συμφέρον και των δύο πλευρών (Sanusha, 2008).

Οι επενδύσεις αυτές στην αφρικανική ήπειρο άρχισαν να εντατικοποιούνται και να υποστηρίζονται από την κινεζική κυβέρνηση μέσω διαφόρων κινήτρων για ΑΞΕ των ΠΕ στην Αφρική, μετά την ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ το 2001 και την στρατηγική εξωστρέφειας που άρχισαν να ακολουθούν οι κινεζικές ΠΕ. Μάλιστα το κινεζικό κράτος παρότρυνε, μέσω διαφόρων κινήτρων, όχι μόνο τις επιχειρήσεις να επενδύσουν στις χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής, αλλά και διάφορους πολίτες της Κίνας να μεταναστεύσουν στην Αφρική, παρουσιάζοντας την ως την Ήπειρο των νέων ευκαιριών. Όλα τα παραπάνω είχαν ως αποτέλεσμα να γιγαντωθεί το εμπόριο και οι συναλλαγές με τις χώρες αυτές φτάνοντας τα 200 εκατομμύρια δολάρια το 2012 μόνο στις αφρικανικές χώρες, ξεπερνώντας τις συναλλαγές των ΗΠΑ και των Ευρωπαϊκών κρατών με τα κράτη αυτά κατά πολύ (French, 2014).

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, ο κυριότερος λόγος γι' αυτή τη στρατηγική επέκταση των κινεζικών ΠΕ στην Αφρικανική Ήπειρο, δεν είναι άλλος από τη μεγάλη ανάγκη της Κίνας για πρώτες ύλες και ανεφοδιασμό σε ενεργειακά αποθέματα. Η Κίνα με την πάροδο του χρόνου εξελίσσεται σε ηγεμονική δύναμη, για να διατηρήσει αυτή την ανάπτυξη της ισχύος της, πρέπει να φροντίζει διαρκώς να διευρύνει την παραγωγή της προκειμένου να υπάρχει μία συνεχής οικονομική ανάπτυξη. Για να παράγει όμως η Κίνα και οι βιομηχανίες της χρειάζεται τις απαραίτητες πρώτες ύλες, οι οποίες τη συγκεκριμένη στιγμή εκλείπουν από την εγχώρια κινεζική αγορά. Η ραγδαία αυτή ανάπτυξη της Κίνας τα τελευταία χρόνια

έχει προκαλέσει τεράστια ζήτηση στην αγορά πρώτων υλών και πιο συγκεκριμένα στην αγορά του πετρελαίου, όπου η Κίνα έχει εξελιχθεί στο δεύτερο μεγαλύτερο παγκοσμίως εισαγωγέα πετρελαίου μετά τις ΗΠΑ (Corkin, 2007).

Η άμεση αυτή ανάγκη της Κίνας για πρώτες ύλες την οδήγησε σε αυτή τη φρενήρη αναζήτηση και στρατηγική επέκταση στις χώρες τις Υποσαχάριας Αφρικής, οι οποίες είναι αρκετά πλούσιες σε ενεργειακά αποθέματα τα οποία κατά κύριο λόγο παραμένουν ανεκμετάλλευτα. Μέσω ΑΞΕ λοιπόν, διάφορες ΠΕ της Κίνας πραγματοποίησαν στρατηγική επέκταση προς τις χώρες αυτές προκειμένου να αποκτήσουν την απαραίτητη πρόσβαση που χρειάζονταν σε αυτά τα αποθέματα πρώτων υλών. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά κύριο λόγο στο συγκεκριμένο τομέα έχουν επενδύσει μεγάλες κρατικές ΠΕ (π.χ. Sinopec κ.α), οι οποίες έχουν πραγματοποιήσει τη συγκεκριμένη επένδυση βάση κρατικού σχεδιασμού και υποστήριξης (Kragelund, 2009).

Ένας επιπλέον σημαντικός παράγοντας των επενδύσεων των κινεζικών ΠΕ στην Αφρική είναι η άμεση ανάγκη της Κίνας για να διασφαλίσει τα απαραίτητα τρόφιμα που χρειάζεται. Η Κίνα ως γνωστό ήδη αντιμετωπίζει προβλήματα υπερπληθυσμού, τα οποία με την πάροδο του χρόνου θα αυξάνονται διαρκώς. Για να μπορέσει στο μέλλον να συντηρήσει τους κατοίκους της, θα χρειάζεται να παράγει επιπλέον ποσότητες τροφίμων από αυτές που είναι ήδη διαθέσιμες στο κινεζικό κράτος. Οι αφρικανικές χώρες αποτελούν ευκαιρία για την Κίνα να αντιμετωπίσει το ζήτημα. Υπάρχουν μεγάλα τμήματα διαθέσιμης γης τα οποία τα αγοράζουν κινέζοι επιχειρηματίες, ή ακόμη μεγάλες κρατικές ΠΕ, οι οποίες φροντίζουν να δημιουργηθούν οι απαραίτητες εγκαταστάσεις προκειμένου να παραχθούν μεγάλες ποσότητες τροφίμων και αγροτικών προϊόντων. Με τον τρόπο αυτό η Κίνα εκμεταλλεύομενη τις δυνατότητες των αφρικανικών κρατών και μέσω των επενδύσεων των επιχειρήσεών της, αρχίζει να αποκτάει αυτάρκεια σαν χώρα, ενώ δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για περεταίρω ανάπτυξη (Alden, 2005).

Οι κινεζικές επιχειρήσεις με την είσοδο τους στην Αφρική, απέκτησαν πρόσβαση σε μία αγορά, όπου μπορούν να πουλήσουν με μεγάλη ευκολία τα χαμηλής τεχνολογίας και ποιότητας προϊόντα τους σε αρκετά μεγάλες ποσότητες και αρκετά χαμηλές τιμές. Οι κινεζικές πολυεθνικές επιχειρήσεις με αυτό τον τρόπο κατάφεραν να αποκτήσουν μία σταθερή αγορά για τα προϊόντα τους που έχουν δημιουργήσει με την καινοτομία κόστους ή ακόμη καλύτερα τα έχουν προσαρμόσει ακόμη περισσότερο στο αγοραστικό κοινό των αφρικανικών αυτών κρατών, μειώνοντας βέβαια με αυτό τον τρόπο περεταίρω την ποιότητα και την τιμή των προϊόντων αυτών, αποκτώντας όμως μεγαλύτερο αγοραστικό κοινό. Οι κινεζικές ΠΕ βρήκαν στα κράτη της Αφρικής τον ιδανικό εξαγωγέα για τα προϊόντα τους και δημιούργησαν μια σχέση αλληλεξάρτησης που και οι δύο βγαίνουν κερδισμένοι (Alden, 2005).

Επιπλέον, η Κίνα μέσω των επενδύσεων που πραγματοποιεί στα αφρικανικά κράτη, έχει αποκτήσει αρκετούς συμμάχους και υποστηρικτές από αυτές τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες στη διεθνή πολιτική της και στις σχέσεις της με τον υπόλοιπο

κόσμο. Η Κίνα από παλιότερα είχε αναπτύξει στενές σχέσεις με τα κράτη του Τρίτου κόσμου, παγιώνοντάς τις μέσω των επενδύσεων που πραγματοποιούνται στην Αφρική από τις κινεζικές ΠΕ. Σαν αποτέλεσμα η Κίνα έχει αποκτήσει μια συμμαχία λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών, τα οποία ενεργούν μαζί, υποστηρίζουν τις αποφάσεις της και υπάρχει διαρκής στήριξη κι αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών αυτών. Το πιο σημαντικό είναι η δυναμική που προσδίδει στην Κίνα η υποστήριξη των κρατών αυτών σε διεθνείς οργανισμούς, όπως ο ΠΟΕ, όπου η Κίνα θεωρείται πως ηγείται αυτού του συνασπισμού των λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών και προασπίζει τα συμφέροντά τους, ενώ αυτά υπερασπίζονται τα κινεζικά συμφέροντα καθώς θεωρούν πως είναι και δικά τους. Ακόμη από τα κράτη της Αφρικής μόνο 5 αναγνωρίζουν την Ταϊβάν ως ανεξάρτητο κράτος, ενώ τα υπόλοιπα υποστηρίζουν τη θέση της Κίνας και θεωρούν πως η Ταϊβάν δεν αποτελεί ανεξάρτητο κράτος παρά μία κινεζική επικράτεια και αναπόσπαστο τμήμα του κινεζικού κράτους. Η συμμαχία αυτή της Κίνας με τα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη της Αφρικής, η οποία προέκυψε κυρίως μέσω των επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν από τις κινεζικές επιχειρήσεις, έχει προσδώσει τρομερή ισχύ στις διεθνείς σχέσεις της Κίνας έναντι των απόψεων των δυτικών κρατών που προωθούν μέσω των διεθνών οργανισμών, κατά της Κίνας. Παράλληλα έχει προσδώσει μία νέα δυναμική και διαπραγματευτική ισχύ στα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη, έναντι του καπιταλιστικού δυτικού κόσμου, τα οποία έχουν αποκτήσει ομοφωνία υπό την ηγεσία του κινεζικού κράτους και μπορούν πλέον να υπερασπιστούν τα συμφέροντά τους στα διεθνή όργανα (French, 2014).

Όλα τα παραπάνω επιτεύχθηκαν με την επιχειρηματική επέκταση των κινεζικών ΠΕ στην Αφρική και τη δραστηριότητά τους στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής. Η στρατηγική είσοδος των κινεζικών ΠΕ στην αγορά των χωρών αυτών απέδωσε καρπούς και έχει προοπτικές για αμοιβαία εξέλιξη και των δύο πλευρών. Στην αυγή του νέου αιώνα λοιπόν, η Κίνα καλείται να δικαιολογήσει τον τίτλο της ανερχόμενης ηγετικής δύναμης και για να επιτύχει στο στόχο αυτό θα πρέπει να αξιοποιήσει στρατηγικά τις επενδύσεις των ΠΕ της στην Αφρική (Corkin, 2007).

5.2 Η επιχειρηματική δραστηριότητα των κινεζικών πολυεθνικών επιχειρήσεων στην αφρικανική ήπειρο

Η πλειονότητα των κινεζικών πολυεθνικών επιχειρήσεων που επένδυσαν στα αφρικανικά κράτη, ήταν κατά κύριο λόγο μεγάλες κρατικές επιχειρήσεις. Το φαινόμενο αυτό παρατηρήθηκε κυρίως γιατί οι κρατικές ΠΕ είχαν μεγαλύτερη εμπειρία στις διεθνείς αγορές από τις ιδιωτικές, ενώ παράλληλα είχαν τη στήριξη του κινεζικού κράτους για την επίτευξη του έργου αυτού, το οποίο παράλληλα αποτελούσε και κρατικό στόχο για την Κίνα. Οι πιο επιτυχημένες κρατικές κινεζικές ΠΕ με αυτόν τον τρόπο επεκτάθηκαν στις αρχές του 2000 στα αφρικανικά κράτη μέσω διαφόρων ειδών επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν και μέσα σε λίγα χρόνια έχουν εδραιωθεί και καθιερώσει την παρουσία τους. Αυτό παράλληλα δε σημαίνει πως δεν έχουν πραγματοποιηθεί και επενδυτικές δραστηριότητες από ιδιωτικές ΠΕ σε αυτά τα κράτη (Corkin, 2007).

Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στις χώρες της αφρικανικής ηπείρου, απασχολούνται με διάφορους τομείς δραστηριοτήτων, οι οποίοι έχουν μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης στη συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Όπως αναφέραμε προηγουμένως, οι μεγάλες κρατικές επιχειρήσεις κυρίως, ασχολούνται με τις επενδύσεις σε φυσικούς πόρους και διάφορες πηγές ενέργειας. Επιπλέον οι μεγάλες ΠΕ δραστηριοποιούνται κυρίως σε καίριους τομείς για αυτές τις χώρες, όπως η κατασκευή δημοσίων έργων και η ανάπτυξη τηλεπικοινωνιακών δικτύων. Από την άλλη πλευρά υπάρχουν και οι μικρές ιδιωτικές ΠΕ που δραστηριοποιούνται κυρίως σε τομείς μεταποίησης και λιανικών πωλήσεων:

«Συγκεκριμένα το 88% των συνολικών επενδύσεων των κινεζικών ΠΕ στην Αφρική, επενδύεται στους συγκεκριμένους τομείς με την εξής σειρά: στον τομέα των υπηρεσιών που παρέχουν οι επιχειρήσεις, στις συναλλαγές, στα χρηματοοικονομικά, στην εξόρυξη πρώτων υλών, στη μεταποίηση προϊόντων και τέλος στον τομέα των μεταφορών» (Sanfilippo, 2010, p. 600).

Ο κύριος λόγος των επενδύσεων των κινεζικών ΠΕ στην Αφρική, όπως έχουμε αναφέρει μέχρι στιγμής αρκετές φορές, είναι προκειμένου να αποκτήσει αυτάρκεια στον τομέα των πρώτων υλών. Η Κίνα αυτή τη στιγμή αποτελεί το μεγαλύτερο εργοστάσιο του κόσμου που διαρκώς χρειάζεται ενέργεια προκειμένου να λειτουργεί και να αναπτύσσεται. Τη συγκεκριμένη στιγμή η Κίνα έχει έλλειψη αυτών των πρώτων υλών τις οποίες για να αποκτήσει έχει προχωρήσει σε αρκετά μεγάλες επενδύσεις σε διάφορες χώρες της Αφρικής, κυρίως στην υποσαχάρια ζώνη, όπου υπάρχει μεγάλο πλεόνασμα. Οι επενδύσεις αυτές έχουν πραγματοποιηθεί μέσω μεγάλων ΑΞΕ από το κινεζικό κράτος με τις κρατικές ΠΕ του. Με αυτόν τον τρόπο η Κίνα έχει δημιουργήσει μία σχέση αλληλεξάρτησης με τις χώρες αυτές καθώς πλέον σε μεγάλο βαθμό εξαρτώνται από τα ποσά επένδυσης των ΑΞΕ από τις κινεζικές εταιρίες (Kaplinsky, 2009). Στον **Πίνακα 5.1** απεικονίζονται τα ποσοστά εισαγωγών

πετρελαίου και φυσικών πόρων στην Κίνα από την Αφρική για το 2007, σε σύγκριση με το ποσοστό εξαγωγών της Αφρικής προς τον υπόλοιπο κόσμο.

Πίνακας 5.1. Ποσοστό εισαγωγών πετρελαίου και φυσικών πόρων στην Κίνα από την Αφρική το 2007

Πρώτες Ύλες	Ποσοστό εισαγωγών από Αφρική σε σύγκριση με το παγκόσμιο ποσοστό	Ποσοστό εξαγωγών προς Κίνα από Αφρική σε σύγκριση με το παγκόσμιο ποσοστό
Πετρέλαιο	31%	12%
Σιδηρομεταλλεύματα	3,5%	48%
Μεταλλεύματα Μαγγανίου	43%	60%
Μεταλλεύματα Χαλκού	5,8%	38%
Μεταλλεύματα Κοβαλτίου	80%	70%
Πολύτιμα Μέταλλα	27%	12%
Μεταλλεύματα Χρωμίου	30%	77%
Μεταλλεύματα Βολφραμίου	26%	78%

Πηγή: (Mol, 2011)

Περισσότερες από 800 κρατικές πολυεθνικές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στην Αφρική από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Οι επιχειρήσεις αυτές εξειδικεύονται κυρίως στη βιομηχανία πετρελαίου ή στη βιομηχανία φυσικού αερίου που θεωρούνται από τις πιο βασικές πηγές φυσικής ενέργειας στη σύγχρονη βιομηχανία (Alden Chris, 2006). Αυτές οι κρατικές ΠΕ μετά την είσοδό τους στις αγορές των αφρικανικών κρατών, τα οποία είναι πλούσια σε αποθέματα μορφών ενέργειας, όπως η Αγκόλα σε πετρέλαιο ή η Ζάμπια σε μέταλλα προχώρησαν σε εξαγορές αφρικανικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνταν στους τομείς αυτούς. Σε αυτές τις χώρες δραστηριοποιούνται μεγάλες κρατικές ΠΕ που πραγματοποιούν μεγάλες επενδύσεις στον ενεργειακό τομέα, όπως η Sinopec στην Αλγερία κατά κύριο λόγο, και η China National Petroleum Corporation που δρα σε χώρες με πλούσιο πετρελαϊκό απόθεμα όπως το Σουδάν και η Νιγηρία. Με την εξαγορά είτε μεγάλου μέρους, είτε ολόκληρων αυτών των φυσικών πηγών ενέργειας οι κινεζικές επιχειρήσεις αποκτούσαν αμέσως πρόσβαση σε μεγάλα ενεργειακά αποθέματα προκειμένου να καλύψουν τις απαραίτητες ανάγκες τους (Corkin, 2007). Ο Πίνακας 5.2 απεικονίζει τις κινεζικές εισαγωγές πετρελαίου από τα Αφρικανικά κράτη από το 1994 μέχρι το 2009 με εμφανή διόγκωση των εισαγωγών κατά τα τελευταία έτη.

Πίνακας 5.2. Εισαγωγές πετρελαίου στην Κίνα, από τις χώρες της Αφρικής σε εκατομμύρια τόνους από το 1994 έως το 2009

Έτος	Εκατ. Τόνοι Πετρελαίου
1994	1-5
1995	1-5
1996	1-5
1997	5-10
1998	1-5
1999	5-10
2000	15-20
2001	10-15
2002	15-20
2003	20-25
2004	35-40
2005	35-40
2006	45-50
2007	50-55
2008	55-60
2009	60

Πηγή: (Mol, 2011)

Έναν από τους σημαντικότερους τομείς για επενδύσεις των κινεζικών ΠΕ στις αφρικανικές χώρες αποτελεί ο κατασκευαστικός τομέας. Ο συγκεκριμένος τομέας έχει αρκετές ιδιαιτερότητες, οι οποίες επιτρέπουν στις κινεζικές πολυεθνικές να εισέλθουν με ευκολία και να επεκταθούν στις αγορές των αφρικανικών κρατών. Οι κινεζικές επιχειρήσεις του κατασκευαστικού τομέα, έχουν πραγματοποιήσει ένα αρκετά δύσκολο έργο, καθώς από τις αρχές του αιώνα που ξεκίνησαν να πραγματοποιούν τις επενδύσεις στις χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής, μέχρι σήμερα έχουν κατασκευάσει δρόμους και δημόσια έργα για αυτές τις χώρες που καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος τους. Οι επενδύσεις αυτές πραγματοποιήθηκαν ακόμη μία φορά από κρατικές ΠΕ, οι οποίες προκειμένου να υλοποιήσουν το έργο αυτό αξιοποίησαν κρατικούς πόρους και κρατικά αναπτυξιακά προγράμματα για την ανακατασκευή δημοσίων υποδομών σε κράτη που έχουν πληγεί από εμπόλεμες διαμάχες. Τα παραπάνω βοήθησαν και μέσα σε μόλις μία δεκαετία σε μεγάλο μέρος των αφρικανικών χωρών τα μεγαλύτερα έργα υποδομών, όπως δρόμοι, μνημεία, κτήρια και στάδια έχουν πραγματοποιηθεί μέσω διαφόρων επενδύσεων από τις κινεζικές κατασκευαστικές επιχειρήσεις (Corkin, 2007).

Οι κατασκευές δημοσίων έργων από τις κινεζικές ΠΕ, όπως αναφέρθηκε, αποτελούν τομέα κλειδί για την επίτευξη των κινεζικών ΑΞΕ στην Αφρική. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των επενδύσεων, αποτελούν αναπτυξιακή βοήθεια, ή δωρεά του κινεζικού κράτους προς τα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη της Αφρικής προκειμένου να δημιουργηθούν οι κατάλληλες υποδομές, ώστε να ενταχθούν σε μία τροχιά ανάπτυξης. Αυτή η αναπτυξιακή βοήθεια και η δημιουργία δημοσίων

κατασκευαστικών έργων αντιμετωπίζεται αρκετά θετικά από τις κυβερνήσεις των αφρικανικών κρατών και από τους πολίτες των κρατών αυτών. Αυτή η πρώτη θετική εντύπωση που δημιουργείται μέσω των ΑΞΕ των κινεζικών ΠΕ, ανοίγει το δρόμο για να ακολουθήσουν οι υπόλοιπες επενδύσεις από τις κινεζικές κρατικές ΠΕ στους ζωτικής σημασίας τομείς, που αποτελούν το διακαή πόθο αυτής της στρατηγικής επέκτασης των κινεζικών ΠΕ στα κράτη της Αφρικής. Μετά την κατασκευή λοιπόν, αρκετών δημοσίων έργων και υποδομών στα κράτη αυτά η Κίνα δημιουργεί ένα αρκετά θετικό κλίμα υπέρ της προκειμένου να συνεχίσει τις επενδύσεις της μέσω των κρατικών ΠΕ της, στους τομείς που πραγματικά επιθυμεί να αποκτήσει πρόσβαση (French, 2014).

Ο τομέας των τηλεπικοινωνιών, αποτελεί έναν επίσης αρκετά σημαντικό τομέα για επενδύσεις από τις κινεζικές ΠΕ. Οι τηλεπικοινωνίες στα περισσότερα αφρικανικά κράτη βρίσκονται σε αρκετά υπανάπτυκτο στάδιο και το γεγονός αυτό εμποδίζει τον εκσυγχρονισμό τους. Οι κινεζικές ΠΕ τηλεπικοινωνιών, θέλοντας να πραγματοποιήσουν επενδύσεις στο συγκεκριμένο τομέα, προκειμένου να επηρεάσουν θετικά τα αφρικανικά κράτη υπέρ τους, αλλά και να τα εντάξουν σε ρυθμούς ανάπτυξης. Έχουν πραγματοποιήσει μεγάλο αριθμό επενδύσεων διάφορες κρατικές κινεζικές επιχειρήσεις, όπως η ΖΤΕ, καθώς και η ιδιωτική Huawei. Η ένταξη των κινεζικών αυτών ΠΕ συνοδεύτηκε με ΑΞΕ που χρηματοδότησαν την κατασκευή σύγχρονων τηλεφωνικών δικτύων καθώς και με την κατασκευή αρκετών οικονομικών και διαφοροποιημένων τηλεφωνικών συσκευών για το καταναλωτικό κοινό των αφρικανικών κρατών (Corkin, 2007).

Επιπλέον στον τομέα της λιανικής και της μεταποίησης, παρατηρείται αρκετά έντονα το φαινόμενο των εξαγωγών διαφοροποιημένων κινεζικών προϊόντων χαμηλής, συνήθως, ποιότητας προς διάφορα σημεία πώλησης σε ολόκληρη την αφρικανική ήπειρο. Τις περισσότερες φορές μάλιστα το εμπόριο λιανικής στην Αφρική πραγματοποιείται από κινέζους μετανάστες σε διάφορα αφρικανικά κράτη που κινητοποιήθηκαν από την κινεζική κυβέρνηση προκειμένου να επενδύσουν σε αυτή τη νέα ήπειρο με τις αμέτρητες ευκαιρίες (French, 2014).

5.3 Ασύμμετρος κινεζικός καπιταλισμός

Μέσα σε λιγότερο από μία δεκαετία, δραστηριοποιούνταν στην Αφρική πάνω από 800 κινεζικές ΠΕ ανεξαρτήτως μεγέθους και ιδιοκτησίας. Η Κίνα έχει βρει στις χώρες αυτές το εύφορο έδαφος που χρειαζόταν για να προκαλέσει το πρώτο της βήμα για την παγκοσμιοποίηση της παραγωγής της, καθώς και την οικονομικής της μεγέθυνση αλλά και επάρκεια σε φυσικούς πόρους και ενέργεια. Η Αφρική έχει μετατραπεί σε κινεζική αποικία μέσα σε μόλις λίγα χρόνια, ενώ οι αγορές της έχουν γεμίσει με κινεζικά προϊόντα όλων των ειδών. Οι χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής εμφάνιζαν όντως μία ραγδαία ανάπτυξη στην οικονομία τους, όμως το μεγαλύτερο μέρος το καρπώνονταν οι μεγάλες κινεζικές ΠΕ που δρούσαν στην αγορά των χωρών αυτών και με αυτόν τον τρόπο τα κέρδη μεταφέρονταν πίσω στην Κίνα αφήνοντας τις χώρες αυτές με ελάχιστα οφέλη (French, 2014).

Ακόμη, οι κάτοικοι των χωρών αυτών, καθώς και το εργατικό δυναμικό των επιχειρήσεων αυτών δεν επωφελήθηκαν όσο θα έπρεπε και ήταν δυνατό. Οι θετικές επιδράσεις των κινεζικών πολυεθνικών και των ΑΞΕ ήταν κατά κύριο λόγο επιφανειακές. Δεν είχαν άμεση επίδραση στην οικονομία και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των αφρικανικών κρατών. Σημαντικοί παράγοντες που οδήγησαν στο αποτέλεσμα αυτό ήταν κατά κύριο λόγο οι άθλιες εργατικές συνθήκες και η αντιμετώπιση των αφρικανών εργατών ως αρκετά υποδεέστερων, όπως επίσης και η παντελώς έλλειψη εκπαίδευσης. Το σημαντικότερο όλων όμως που οδήγησε τα πράγματα σε αυτό το σημείο ήταν το γεγονός πως οι περισσότερες κινεζικές ΠΕ που δραστηριοποιούνταν στην Αφρική χρησιμοποιούσαν κατά κύριο λόγο κινέζους εργάτες τους οποίους έφερναν με συμβάσεις στην Αφρικανική Ήπειρο. Η προτίμηση αυτή των κινεζικών ΠΕ να λειτουργούν με κινεζικό εργατικό δυναμικό παρά με το γηγενές αφρικανικό οδήγησε στην εξαθλίωση του γηγενούς εργατικού δυναμικού, ενώ παράλληλα οι εργασίες που πραγματοποιούσαν οι αφρικανοί εργάτες ήταν κυρίως χειρονακτικές. Ακόμη οι συνθήκες ασφαλείας των εργασιών που πραγματοποιούσαν, καθώς και ο εξοπλισμός που χρησιμοποιούσαν οι αφρικανοί εργάτες ήταν σχεδόν ανύπαρκτα προσθέτοντας επιπλέον προβλήματα στα εργασιακά τους ζητήματα (French, 2014).

Στη μεγάλη διαφορά μεταξύ του κινεζικού εργατικού δυναμικού με το εργατικό δυναμικό των αφρικανικών κρατών οφείλονται πάντως και ορισμένες φυλετικές, αλλά και ιδεολογικές διαφορές που έχουν οι δύο αυτοί λαοί σχετικά με τις απόψεις τους για την εργασία. Οι κινέζοι, οι οποίοι είναι πιο αφοσιωμένοι στην εργασία τους, καθώς και στα εργασιακά τους ζητήματα κυρίως λόγω της φιλοσοφίας τους επιθυμούν να έχουν μια εργασιακή καριέρα με πολλές πιθανότητες εξέλιξης και ο στόχος αυτός να επιτευχθεί μέσα από αρκετές ώρες αφοσίωσης και εργασίας. Αντίθετα, η εργασιακή φιλοσοφία των αφρικανών εργατών διαφέρει κατά πολύ, καθώς η μόνη τους επιθυμία είναι να μπορέσουν να αυτοσυντηρηθούν μέσω της εργασίας τους, ενώ οι πολλές εργατικές ώρες είναι ανεπιθύμητες εφόσον μετά το πέρας της εργασίας τους επιθυμούν να περνάνε χρόνο με τους φίλους και την οικογένειά τους. Αυτό το χάσμα πολιτισμών αντιμετώπισαν οι κινεζικές ΠΕ στα

εργασιακά ζητήματα στην Αφρική και είναι ένας από τους επιπλέον λόγους που κινέζοι εργάτες χρησιμοποιούνται από τις κινεζικές πολυεθνικές (Yijun, 2014).

Δριμεία κριτική έχει ασκηθεί επίσης στην Κίνα και τις κινεζικές ΠΕ για το τεράστιο περιβαλλοντικό ζήτημα που έχει δημιουργηθεί από τη διαρκή αναζήτηση για πηγές ενέργειας και πιο συγκεκριμένα από τις νέες της δραστηριότητες στην Αφρική. Οι συνεχείς διεθνείς κυρώσεις που δέχτηκε η Κίνα και οι επιχειρήσεις αυτές, καθώς και η δυσαρέσκεια των κατοίκων των αφρικανικών κρατών, ανάγκασε τις κινεζικές ΠΕ να προσαρμοστούν εν μέρει με τους περιβαλλοντικούς κανόνες και σαν δείγμα καλής θέλησης να λάβουν και μόνοι τους ορισμένα απαραίτητα μέτρα (Mol, 2011).

Τέλος, προκειμένου να καρποφορήσει η απόπειρα των κινεζικών ΠΕ να επενδύσουν στα κράτη της Αφρικής, οι σχέσεις τους με τις εκάστοτε κυβερνήσεις των αφρικανικών κρατών έχουν χαρακτηριστεί από πολλούς ως διεφθαρμένες καθώς έχουν διαπιστωθεί αρκετοί χρηματισμοί, υψηλόβαθμων στελεχών των κυβερνήσεων καθώς και συμφωνίες με διάφορα απολυταρχικά ή στρατιωτικά καθεστώτα. Η στάση αυτή των κινεζικών πολυεθνικών είναι κατακριτέα από τα υπόλοιπα κράτη, καθώς υποστηρίζουν με αυτές τις επενδύσεις τους έμμεσα τα καθεστώτα αυτά και υπονομεύουν τη δημοκρατία τους. Από την άλλη πλευρά τέτοιου είδους επενδύσεις σε αυτά τα καθεστώτα θεωρούνται υψίστου κινδύνου και θέτουν σε αρκετά μεγάλο κίνδυνο ολόκληρο το εγχείρημα των κινεζικών ΠΕ (French, 2014).

Κεφάλαιο 6

«Το επιχειρηματικό ρίσκο των κινεζικών πολυεθνικών στην Αφρική»

6.1 Μειονεκτήματα και αδυναμίες των Κινεζικών Πολυεθνικών

Εφόσον πραγματοποιήθηκε μια εκτενέστερη ανάλυση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των κινεζικών ΠΕ στις χώρες της Αφρικής, γίνεται μία εστίαση στους κινδύνους και τα επιχειρηματικά ρίσκα που αντιμετωπίζουν οι αυτές οι κινεζικές πολυεθνικές αντιμέτωπες με το αφιλόξενο περιβάλλον των αφρικανικών κρατών. *«Το ρίσκο αναφέρεται στην πιθανότητα ενός γεγονότος το οποίο μπορεί να επηρεάσει αυτόν που λαμβάνει μία απόφαση με πιθανώς ανεπιθύμητες συνέπειες, οι οποίες μπορεί να μη συμπληρώνονται από επιθυμητές ή μη επιθυμητές συνέπειες»* (Koutsoukis, 2010).

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, οι κινεζικές ΠΕ που έχουν εγκατασταθεί στην Αφρικανική Ήπειρο δεν είχαν λίγα προβλήματα να αντιμετωπίσουν κατά την περίοδο που εγκαταστάθηκαν και άρχισαν να δραστηριοποιούνται εκεί. Ακόμη και κατά τη διάρκεια της λειτουργίας τους πολλά είναι τα ζητήματα που παρουσιάζονται συνεχώς, με αποτέλεσμα να υπάρχουν αρκετά ρίσκα στο συγκεκριμένο εγχείρημα που έχουν πραγματοποιήσει οι πολυεθνικές αυτές επιχειρήσεις της Κίνας. Από τα πιο αξιοσημείωτα παραδείγματα αποτελεί η αλλαγή συμπεριφοράς αρκετών αφρικανών εργατών απέναντι στους κινέζους εργοδότες τους, καθώς έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές διαμαρτυρίες από την αφρικανική πλευρά για τις απάνθρωπες συνθήκες εργασίας τους, καθώς και τον πενιχρό τους μισθό, με αποτέλεσμα να έχει δημιουργηθεί ένα κλίμα εχθρότητας μεταξύ τους και οι επιχειρήσεις να μη μπορούν να αποδώσουν τα μέγιστα δυνατά αποτελέσματα (French, 2014).

Οι κινεζικές ΠΕ αντιμετωπίζουν σημαντικά ρίσκα στην ουσιαστικά, πρωτόγνωρη εμπειρία τους στη διεθνή οικονομία. Οι περισσότερες μέσω της διεθνούς αυτής επέκτασής τους, έχουν καταφέρει να προσαρμοστούν στο σύγχρονο αυτό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον με αρκετές απώλειες τις περισσότερες φορές αλλά και περισσότερη γνώση κι εμπειρία. Από τα σημαντικά προβλήματα που προκαλούν υψηλό ρίσκο στο εγχείρημα των κινεζικών ΠΕ αποτελεί το κόστος μεταφοράς γνώσης. Η μεταφορά γνώσης μεταξύ των κρατών και των επιχειρήσεων αποτελεί μια διαδικασία με αρκετά υψηλό κόστος. Οι κινεζικές ΠΕ λόγω έλλειψης διεθνών εμπειριών τα τελευταία χρόνια έχουν επενδύσει αρκετά χρήματα στον συγκεκριμένο τομέα προκειμένου να αποκτήσουν επαρκή γνώση αλλά και τεχνογνωσία για να ανταπεξέλθουν στις σύγχρονες απαιτήσεις του διεθνούς συστήματος (Donghong, 2009).

Επιπλέον, σημαντικό ρίσκο για τις κινεζικές ΠΕ αποτελεί το γεγονός της απορρόφησης εκπαιδευμένου και εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού από μεγάλες ξένες ανταγωνιστικές ΠΕ. Το γεγονός αυτό παρατηρείται έντονα τα τελευταία χρόνια με τη διεθνή επέκταση των κινεζικών ΠΕ, όπου οι κινεζικές επιχειρήσεις συνήθως στέλνουν στο εξωτερικό ορισμένα από τα πιο εκπαιδευμένα τους στελέχη προκειμένου να αποδώσουν τα μέγιστα οι διεθνείς επενδύσεις τους. Μεγάλες ξένες ΠΕ εντοπίζουν αυτά τα στελέχη και μέσω αρκετά ακριβοπληρωμένων προτάσεων τους προσλαμβάνουν και τους ενσωματώνουν στο δικό τους εργατικό δυναμικό. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, οι κινεζικές ΠΕ να χάνουν αξιόπιστους και καταρτισμένους υπαλλήλους από ξένες ΠΕ βάζοντας εμπόδια στο δρόμο των κινεζικών ΠΕ για διεθνή επέκταση. Έχει υπολογιστεί πως τα τελευταία χρόνια το 70% του εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού των κινεζικών ΠΕ που εργαζόταν στο εξωτερικό, έχει απορροφηθεί από ξένες ΠΕ. Τέλος σημαντικό ρίσκο για τις κινεζικές ΠΕ αποτελεί η πολυφωνία που επικρατεί στο εσωτερικό τους, η οποία αρκετές φορές έχει οδηγήσει σε ενδοεταιρικές συγκρούσεις. Το φαινόμενο αυτό συγκεκριμένα παρατηρείται σε θυγατρικές επιχειρήσεις των κινεζικών ΠΕ στο εξωτερικό, όπου εκτός του κινεζικού εργατικού δυναμικού, εργάζεται και αρκετό εργατικό δυναμικό από τη χώρα εγκατάστασης της πολυεθνικής. Οι συγκρούσεις αυτές, προκαλούνται για διάφορους λόγους, όπως η μεγάλη διαφορά μισθών μεταξύ των κινέζων και των γηγενών υπαλλήλων, τη διαφορετική αντιμετώπιση και τις συνθήκες εργασίας που διαφέρουν μεταξύ τους. Όπως είναι φυσικό αυτές οι συγκρούσεις προκαλούν σημαντικά προβλήματα στην αποδοτικότητα μια επιχείρησης και αποτελούν από τα σημαντικότερα ρίσκα που πρέπει να υπολογίσουν οι κινεζικές ΠΕ (Donghong, 2009).

6.2 Το Πολιτικό Ρίσκο στις χώρες της Αφρικής

Ο σημαντικότερος παράγοντας ρίσκου στις αφρικανικές χώρες που προκαλεί φόβο και ανασφάλεια στις ξένες επιχειρήσεις προκειμένου να επενδύσουν εκεί, αναμφίβολα είναι ο αστάθμητος παράγοντας του πολιτικού ρίσκου και της πολιτικής αστάθειας που αντιμετωπίζουν οι χώρες αυτές σε αρκετά μεγάλο βαθμό. Οι περιπτώσεις πολιτικού κινδύνου συγκεκριμένα αναφέρονται σε ζημιές ή σημαντικές απώλειες των επιχειρήσεων που προκλήθηκαν από συγκεκριμένες ενέργειες ή ακόμη και απραγία ενεργειών από μία κυβέρνηση, έναν πολιτικό οργανισμό ή ακόμη κι έναν διεθνή πολιτικό φορέα. Αυτές οι ενέργειες είναι ικανές να προκαλέσουν σημαντικές απώλειες σε μία επιχείρηση σε διάφορους τομείς ζωτικής σημασίας για τη σωστή λειτουργία της ενώ το σημαντικότερο όλων είναι πως τα γεγονότα αυτά κατά κύριο λόγο βρίσκονται εκτός του πεδίου ελέγχου ή επιρροής των επιχειρήσεων, καθώς αποτελούν πολιτικά ζητήματα τα οποία βέβαια έχουν δραματικό αντίκτυπο στην ορθή λειτουργία τους (Aon Risk Solutions, 2014).

Οι επιπτώσεις του πολιτικού κινδύνου συνήθως εμφανίζονται μετά από ξαφνικές αλλαγές στα πολιτικά καθεστώτα και τις πολιτικές δομές μιας χώρας και

έχουν τρομερή επιρροή στην επιχειρηματική δραστηριότητα που λαμβάνει τόπο είτε στο εσωτερικό της χώρας αυτής, είτε σε διεθνές επίπεδο. Υπάρχουν αρκετοί παράγοντες που μπορεί να προκαλέσουν αυτές τις δυσμενείς επιπτώσεις στις επιχειρήσεις. Ο κρατικός παρεμβατισμός, ή τα απρόβλεπτα νέα δημόσια μέτρα αποτελούν έναν από τους ισχυρότερους πολιτικούς κινδύνους, το εμπάργκο και η ακύρωση διαφόρων εμπορικών συμφωνιών σε διεθνές επίπεδο είναι επίσης παράγοντες που έχουν τρομερή επιρροή στη θετική πορεία μιας επιχείρησης. Επιπλέον η κρατικοποίηση ορισμένων φορέων ζωτικής σημασίας, καθώς και η ακύρωση διαφόρων διμερών συμφωνιών μεταξύ των κρατών και των επιχειρήσεων έχουν σημαντικό αντίκτυπο. Ακόμη στην αφρικανική ήπειρο συχνά συναντάμε τα φαινόμενα εμφυλίων πολέμων, τρομοκρατικών ενεργειών και διαφόρων συμπλοκών, οι οποίες λειτουργούν αρνητικά για τις εγχώριες επενδύσεις τους. Τέλος από τους σημαντικότερους παράγοντες πολιτικού ρίσκου που ενδέχεται να έρθουν αντιμέτωπες οι κινεζικές πολυεθνικές στις χώρες της αφρικανικής ηπείρου, αποτελούν διάφορες φορολογικές αλλαγές και επιβαρύνσεις των επιχειρήσεων αυτών, καθώς και η αύξηση των δασμών για τις εισαγωγές αλλά και εξαγωγές προϊόντων, όπως και η δημιουργία διαφόρων νομοθεσιών και νομοθετικών πλαισίων για τις ξένες πολυεθνικές, προκειμένου να απασχολούν μεγαλύτερο ποσοστό εγχώριου εργατικού δυναμικού στις επιχειρήσεις τους με μεγάλες επιβαρύνσεις στη λειτουργία τους (Aon Risk Solutions, 2014).

Τα αφρικανικά κράτη έχουν κατά κύριο λόγο υψηλό συντελεστή πολιτικού ρίσκου κατά κύριο λόγο εξαιτίας της αρκετά συχνής εναλλαγής πολιτικών καθεστώτων και κυβερνήσεων σε αρκετά μικρό χρονικό διάστημα, ενώ παράλληλα οι συχνές εξεγέρσεις και οι εμφύλιες διαμάχες σε αρκετά κράτη της Υποσαχάριας Αφρικής δημιουργούν εντάσεις που με τη σειρά τους διαμορφώνουν ένα εχθρικό κλίμα απέναντι στις ξένες ΠΕ που επιθυμούν να επενδύσουν στις χώρες αυτές . Οι μακροχρόνιες επενδύσεις στα αφρικανικά κράτη, όπως αυτές που πραγματοποιούν οι κινεζικές ΠΕ με απώτερο σκοπό την απόκτηση πρώτων υλών και φυσικών πόρων είναι φυσικό να επηρεάζονται σημαντικά από την πολιτική αυτή αστάθεια και τη συχνή αλλά και αρκετές φορές απρόβλεπτη διεξαγωγή εκλογικών διαδικασιών και τη συχνή εναλλαγή πολιτικών προσώπων αλλά και καθεστώτων. (Aon Risk Solutions, 2014) Αμέσως μετά, στον **Πίνακα 6.1**, αναγράφονται οι ημερομηνίες των προγραμματισμένων εκλογικών διαδικασιών για τα έτη 2014 και 2015 στα κράτη της Υποσαχάριας Αφρικής προκειμένου να δοθεί έμφαση στη συχνότητα των εκλογικών διαδικασιών και της πολιτικής αστάθειας που δημιουργείται ως άμεσο αποτέλεσμα.

Πίνακας 6.1 Επερχόμενες Εκλογές στο τμήμα της Υποσαχάριας Αφρικής(2014-2015)

Χώρα	Ημερομηνία	Τύπος εκλογικής διαδικασίας
Γουινέα	16/3/2014	Εθνική
Νότιος Αφρική	7/5/2014	Εθνική
Γουινέα	18/5/2014	Προεδρική
Μαλί	20/5/2014	Εθνική
Μαυρίκιος	21/6/2014	Προεδρική
Ναμίμπια	31/10/2014	Προεδρική
Κόμαρο	2/11/2014	Προεδρική
Τόγκο	31/03/2015	Προεδρική
Αιθιοπία	5/2015	Εθνική
Μπουρούντι	6/2015	Εθνική
Τσαντ	9/2015	Κοινοβουλευτική
Μοζαμβίκη	15/10/2015	Προεδρική
Ακτή Ελεφαντοστού	10/2015	Προεδρική
Τανζανία	31/12/2015	Προεδρική & Κοινοβουλευτική
Νιγηρία	31/12/2015	Προεδρική

Πηγή: (Aon Risk Solutions, 2014)

Τα αφρικανικά κράτη που έχουν επενδύσει κατά κύριο λόγο οι κινεζικές ΠΕ βρίσκονται κυρίως στο τμήμα της Υποσαχάριας Αφρικής. Τα καθεστώτα που υπάρχουν σε αυτό το τμήμα της ηπείρου χωρίζονται κατά κύριο λόγο σε δύο βασικές κατηγορίες, τα δημοκρατικά και τα απολυταρχικά καθεστώτα. Τα καθεστώτα αυτά έχουν αρκετές βασικές διαφορές μεταξύ τους ακόμη και στην αλληλεπίδραση με τις ΠΕ που δραστηριοποιούνται στο εσωτερικό των κρατών, παρά τις όποιες διαφορές τους όμως το πολιτικό ρίσκο στα κράτη αυτά παραμένει σε αρκετά υψηλά επίπεδα με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα κλίμα ανασφάλειας και δισταγμού από τους επενδυτές. Στα δημοκρατικά καθεστώτα, επικρατεί ένα γενικότερο κλίμα πολιτικής αστάθειας και ανασφάλειας καθώς η συχνότητα των εκλογικών διαδικασιών και η εναλλαγή πολιτικών καθεστώτων και προσώπων στην εξουσία δεν εξυπηρετεί την πολιτική σταθερότητα και τα συμφέροντα που αποζητούν οι κινεζικές ΠΕ προκειμένου να επεκτείνουν τις επενδύσεις τους. Στα κράτη αυτά επικρατεί μία πιο ελεύθερη βούληση των πολιτών ενώ τα φαινόμενα ενδοφυλετικών συγκρούσεων δεν αποτελούν κάποιο συχνό φαινόμενο. Από την άλλη πλευρά, τα αυταρχικά καθεστώτα των αφρικανικών κρατών χαρακτηρίζονται από μεγάλο βαθμό πολιτικής σταθερότητας, καθώς στην εξουσία ενδέχεται να παραμείνει για μεγάλο χρονικό διάστημα το ίδιο πολιτικό πρόσωπο, κάνοντας κατάχρηση της εξουσίας αυτής βέβαια προκειμένου να διατηρηθεί στο αξίωμά του. Στον **Πίνακα 6.2** παρουσιάζονται οι εκλογικές διαδικασίες που έλαβαν χώρα από το 1960 έως το 2012 στις χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής καθώς και οι εναλλαγές καθεστώτων αλλά και οι επιβεβλημένες νίκες από τα αυταρχικά καθεστώτα. Το πολιτικό σύστημα στα αυταρχικά πολιτεύματα είναι σε αρκετά μεγάλο βαθμό διεφθαρμένο ενώ αρκετά

συχνά είναι τα φαινόμενα διαφόρων δωροδοκιών προκειμένου να επιτευχθεί κάποιος σκοπός ή να προχωρήσει μία συμφωνία με τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο εσωτερικό του κράτους. Στον **Πίνακα 6.3** παρουσιάζονται οι ηγέτες των πιο μακροχρόνιων κυβερνήσεων των κρατών της Υποσαχάριας Αφρικής. Τέλος αρκετές φορές η καταπίεση που δέχονται οι πολίτες των κρατών αυτών, ξεσπάει με αρκετά βίαιες εξεγέρσεις και εμφύλιες διαμάχες στο εσωτερικό τους με αποτέλεσμα τη δημιουργία πολιτικής αστάθειας και αρκετά υψηλού κινδύνου για τη βιωσιμότητα και την ορθή λειτουργία των ΠΕ. (Downie, 2011)

Πίνακας 6.2 Συνολικές εκλογικές διαδικασίες από το 1960 μέχρι το 2012 στο τμήμα της Υποσαχάριας Αφρικής, με προκαθορισμένες νίκες και εναλλαγές καθεστώτων.

	1960-1989	1990-2012	Συνολικά
Προκαθορισμένες Νίκες	22	113	135
Εκλογικές Διαδικασίες με το ίδιο πρόσωπο να παραμένει στην εξουσία	1	16	17
Ανατροπή της Υπάρχουσας Κυβέρνησης μέσω Εκλογικής Διαδικασίας	3	39	42
Σύνολο	26	168	194

Πηγή: (Carbone, 2013)

Πίνακας 6.3 Ηγέτες των πιο μακροχρόνιων κυβερνήσεων των κρατών της Υποσαχάριας Αφρικής.

Ηγέτης-Χώρα	Χρονολογίες που διετέλεσε στην εξουσία	Συνολικά χρόνια στην εξουσία
Omar Bongo (Γκαμπόν)	1967-2009	42
Gnassingbé Eyadéma (Τογκό)	1967-2005	38
Jose Eduardo Dos Santos (Αγκόλα)	1979-2014	35
Teodoro Obiang Nguema Mbasogo (Γουινέα)	1979-2014	35
Robert Mugabe (Ζιμπάμπουε)	1980-2014	34
Félix Houphouët-Boigny (Ακτή Ελεφαντοστού)	1960-1993	33
Haile Selassie I (Αιθιοπία)	1941-1974	33
Paul Bija	1982-2014	32

(Καμερούν)		
Dawda Jawara (Γκάμπια)	1965-1994	29
Yoweri Museveni (Ουγκάντα)	1986-2014	28
Kenneth Kaunda (Ζάμπια)	1964-1991	27
Omar Al-Bashir (Σουδάν)	1989-2014	25

Πηγή: (Carbone, 2013)

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα για τις ξένες ΠΕ στα αφρικανικά κράτη που εμφανίζεται κατά κύριο λόγο ως απόρροια των συχνών πολιτικών αλλαγών, αποτελεί η κρατικοποίηση ορισμένων έργων ή φορέων που έχουν βρίσκονται στην κατοχή ιδιωτών ή επιχειρήσεων. Το συγκεκριμένο αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν αρκετά συχνά οι διάφορες ΠΕ στα αφρικανικά κράτη. Η συχνή εναλλαγή κυβερνήσεων εντείνει το συγκεκριμένο πρόβλημα καθώς η κάθε κυβέρνηση ακολουθεί συνήθως διαφορετική πολιτική, με αποτέλεσμα, την εναλλαγή ιδιοκτησίας διαφόρων φορέων, εγκαταστάσεων και οργανισμών στο εσωτερικό της χώρας. Το αποτέλεσμα όλων όσων προαναφέρθηκαν, είναι οι εκάστοτε ιδιώτες των επανακρατικοποιημένων φορέων, να μη μπορούν να ολοκληρώσουν το αρχικά σχεδιασμένο τους έργο με συνέπεια να υποστούν σημαντικές απώλειες από το εγχείρημα της επένδυσής τους στα αφρικανικά κράτη και ως φυσικό επακόλουθο να διακόπτουν κάθε επιχειρηματική δραστηριότητα στο εσωτερικό των συγκεκριμένων κρατών πριν μεγεθύνουν περαιτέρω τις απώλειές τους (Baldwin, 2010).

Επιπλέον σημαντικός παράγοντας για τις ΠΕ που δρουν στο εσωτερικό των αφρικανικών κρατών, πέρα των ιδιωτικοποιήσεων, αποτελούν διάφορες νομοθεσίες των κυβερνήσεων, οι οποίες δρουν προστατευτικά απέναντι στο εγχώριο εργατικό δυναμικό, με αποτέλεσμα οι ΠΕ να μη μπορούν να λειτουργήσουν με το αρχικά προβλεπόμενο εγχώριο εργατικό δυναμικό και να πρέπει να προχωρήσουν σε περαιτέρω προσλήψεις προκειμένου να διατηρήσουν τις επιχειρήσεις τους σε λειτουργία χωρίς να πληρώσουν κάποιο πρόστιμο ή επιπρόσθετο φόρο. Αρκετές κυβερνήσεις θέτουν κάποια όρια μάλιστα για το ποσοστό των εγχώριων εργαζομένων στην ΠΕ προκειμένου να μπορέσουν να λειτουργήσουν κανονικά. Αυτές οι τροποποιήσεις ενδέχεται να δημιουργήσουν σημαντικά προβλήματα στις ξένες ΠΕ και ειδικά στις κινεζικές, οι οποίες κατά κύριο λόγο λειτουργούν με το δικό τους εργατικό δυναμικό (Baldwin, 2010).

Σημαντικοί παράγοντες που ενισχύουν το υψηλό πολιτικό ρίσκο των κρατών της αφρικανικής ηπείρου αποτελούν, η γραφειοκρατία που αντιμετωπίζουν όλες οι ΠΕ που δραστηριοποιούνται σε αυτά τα κράτη με αποτέλεσμα να καθυστερούν σημαντικά οι ενέργειες των επιχειρήσεων καθώς είναι μια αρκετά χρονοβόρα διαδικασία με ελάχιστη διαφάνεια σε όλα τα επίπεδα. Οι χώρες της Αφρικής υπολείπονται αρκετά έναντι του υπολοίπου κόσμου στον εκσυγχρονισμό και την ψηφιακή εξέλιξη της μορφής της γραφειοκρατίας τους, αλλά και διαφόρων

συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης. Οι περισσότερες μάλιστα χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής, έχουν σχετικά χαμηλό επίπεδο αφοσίωσης και θέληση για διάφορες εκσυγχρονιστικές μεταρρυθμίσεις, ενώ παράλληλα επικρατεί έλλειψη εμπιστοσύνης στις μεθόδους λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης. Στα παραπάνω έρχεται να προστεθεί η περαιτέρω πολιτική αστάθεια και οι συνεχείς αναταραχές που επικρατούν, τα τελευταία χρόνια, στις χώρες αυτές λόγω του κύματος των διαδηλώσεων και των εξεγέρσεων της Αραβικής Άνοιξης, η οποία δεν επιτρέπει στις χώρες αυτές να εξελιχθούν με τα επιθυμητά αποτελέσματα. Για τους παραπάνω λόγους ο δείκτης Ψηφιακής Εξέλιξης των παραπάνω χωρών των συγκεκριμένων κρατών παραμένει σε αρκετά χαμηλά επίπεδα, με άμεσο αποτέλεσμα την διόγκωση των επιπέδων της ιδιόμορφης και περίπλοκης γραφειοκρατίας των κρατών της Αφρικής. Στον Πίνακα 6.4 παρουσιάζονται στοιχεία του Δείκτη Ψηφιακής Εξέλιξης ορισμένων κρατών της Αφρικής σε σύγκριση με μερικά από τα πιο ανεπτυγμένα κράτη. Ο Δείκτης Ψηφιακής Εξέλιξης μετράται σύμφωνα με τις απαιτήσεις που υπάρχουν σε κάθε χώρα και πως αυτές υποστηρίζονται, από το θεσμικό περιβάλλον που επικρατεί καθώς και από τα επίπεδα καινοτομίας και αλλαγής που υπάρχουν στα εκάστοτε κράτη (Chakravorti, 2014).

Πίνακας 6.4 Ποσοστά του Δείκτη Ψηφιακής Εξέλιξης Αφρικανικών Κρατών σε Σύγκριση με Ανεπτυγμένα Κράτη.

Χώρες	Ποσοστό του Δείκτη Ψηφιακής Εξέλιξης
Σιγκαπούρη	56,21%
ΗΠΑ	53,41%
Γερμανία	47,18%
Κίνα	32,20%
Νότιος Αφρική	30,06%
Ρωσία	24,65%
Αίγυπτος	17,28%
Κένυα	16,98%
Νιγηρία	13,77%

Πηγή: (Chakravorti, 2014)

Ακόμη, η χαώδης οικονομική διαφορά μεταξύ των κοινωνικών στρωμάτων είναι ικανή να δημιουργήσει κοινωνικές εντάσεις στο εσωτερικό των κρατών αυτών με αποτέλεσμα να τεθεί σε κίνδυνο η ορθή κι αποτελεσματική λειτουργία των επιχειρήσεων. Επιπλέον η συνεχώς αυξανόμενη τάση του πληθυσμού των κρατών της Αφρικής ενδέχεται να δημιουργήσει σοβαρό πρόβλημα στο άμεσο μέλλον, καθώς θα προκληθεί σημαντική αύξηση του εργατικού δυναμικού, το οποίο θα αποζητά εργασία στο εσωτερικό των κρατών με αποτέλεσμα τη δημιουργία εντάσεων και συγκρούσεων των ΠΕ που δε θα μπορούν να καλύψουν τις απαιτήσεις της κυβέρνησης των κρατών για περεταίρω προσλήψεις εργατικού δυναμικού. Τέλος η πρόσφατη δημιουργία αρκετών αφρικανικών κρατών με τεχνητά σύνορα, έχει

προκαλέσει αρκετά προβλήματα στο εσωτερικό των κρατών αυτών, καθώς υπάρχουν διάφορες φυλετικές ομάδες με διαφορετικά φυλετικά χαρακτηριστικά οι οποίες έρχονται αρκετά συχνά σε ενδοκρατικές συγκρούσεις μεταξύ τους προκειμένου να λύσουν τις εκάστοτε διαφορές τους με αποτέλεσμα να δημιουργούν ένα προβληματικό περιβάλλον για να δραστηριοποιηθούν οι διάφορες ΠΕ (Downie, 2011).

Κλείνοντας, αρκετά αξιοσημείωτα είναι τα επίπεδα τρομοκρατίας που εμφανίζονται σε αρκετές από τις χώρες της Αφρικής. Ειδικά στις χώρες της ανατολικής Αφρικής η τρομοκρατία φαίνεται ως ένας από τους σημαντικότερους κινδύνους που έχει να αντιμετωπίσει μία ΠΕ εάν επιθυμεί να εγκατασταθεί στις χώρες αυτές. Τα τρομοκρατικά χτυπήματα που ενδέχεται να δεχτεί μια επιχείρηση που δραστηριοποιείται στις χώρες αυτές είναι ικανά να προκαλέσουν αρκετά μεγάλες και σημαντικές απώλειες και γι αυτό το λόγο αρκετοί αποφεύγουν να πραγματοποιήσουν επενδύσεις σε χώρες με αρκετά υψηλό τρομοκρατικό ρίσκο. Παρόλα αυτά αξίζει να σημειωθεί πως τα τελευταία χρόνια οι τρομοκρατικές ενέργειες έχουν μειωθεί αισθητά κυρίως λόγω των οικονομικών επενδύσεων και της οικονομικής ανάπτυξης των αφρικανικών κρατών, οι οποίες δρουν καταλυτικά προκειμένου να υπάρξει ασφάλεια και ανάπτυξη στο εσωτερικό αυτών των κρατών (Africa Insurance Review, 2014).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, γίνεται απολύτως κατανοητό ότι οι χώρες της Αφρικής, κρύβουν αρκετούς κινδύνους και αρκετά υψηλά ρίσκα για τους υποψήφιους επενδυτές που επιθυμούν να πραγματοποιήσουν επιχειρηματικές επενδύσεις στις χώρες αυτές. Οι κινεζικές ΠΕ έχουν επενδύσει μεγάλα ποσά στα αφρικανικά κράτη, προκειμένου να πραγματοποιήσουν το επιθυμητό αποτέλεσμα, που δεν είναι άλλο από την απόκτηση φυσικών πόρων και πρώτων υλών προκειμένου να μεγεθύνουν την παραγωγική τους ικανότητα και ως απόρροια αυτού την ίδια τους την οικονομική ανάπτυξη. Οι κινεζικές ΠΕ έχουν ποντάρει αρκετά σε αυτό το εγχείρημα όπως φαίνεται, καθώς αυτή τη στιγμή γνωρίζουν πως ο δικός τους δρόμος για την ανάπτυξη και την οικονομική μεγέθυνση περνάει μέσα από την Αφρική, όσο ριψοκίνδυνος κι αν είναι. Οι κινεζικές ΠΕ επενδύουν κάθε χρόνο σε ασφαλιστικές εταιρίες υπέρογκα ποσά προκειμένου να καταφέρουν να διατηρήσουν βιώσιμο το εγχείρημά τους αυτό και να έχουν σε περίπτωση αποτυχίας τις μικρότερες δυνατές απώλειες. Παρόλα αυτά, μέχρι στιγμής η επιχειρηματική επέκταση των κινεζικών ΠΕ στα αφρικανικά κράτη διαφαίνεται ως μία επιτυχής ενέργεια. Ο τρόπος που έχουν πραγματοποιηθεί οι επαφές με τα αφρικανικά κράτη και τους κατοίκους τους, καθώς και οι μέθοδοι λειτουργίας τους καταστούν τις κινεζικές ΠΕ αρκετά προσιτές και αποδεκτές από τις χώρες αυτές. Ο χρόνος θα δείξει εάν αυτό το επιχειρηματικό εγχείρημα καταστεί επιτυχές και λειτουργήσει καταλυτικά για την καθιέρωση των κινεζικών ΠΕ ως ηγετικών δυνάμεων στο παγκόσμιο στερέωμα.

Κεφάλαιο 7

«Συμπεράσματα»

7. Συμπεράσματα

Η παγκοσμιοποίηση έχει δημιουργήσει αλλαγές στον τρόπο που αλληλεπιδρούν τα κράτη και οι διεθνείς δρώντες μεταξύ τους στη σημερινή εποχή. Τα αποτελέσματα αυτού του φαινομένου έχουν ανοίξει νέους δρόμους προκειμένου η επιχειρηματικότητα διαφόρων διεθνικών φορέων να μη γνωρίζει σύνορα και φραγμούς. Οι Πολυεθνικές επιχειρήσεις πλέον έχουν καταστεί ως έναν από τους ισχυρότερους οικονομικούς διεθνείς δρώντες με ισχύ που πολλές φορές είναι ικανή να επηρεάσει τις αποφάσεις ολόκληρων κρατών. Η ισχύς αυτή που έχει δώσει η παγκοσμιοποίηση σε διάφορους φορείς αναδιαμορφώνει τον παγκόσμιο χάρτη, καθώς οι αποστάσεις μεταξύ κρατών μικραίνουν, ενώ η αλληλεπίδραση μεταξύ τους μεγεθύνεται ενώ ταυτόχρονα παρατηρείται ραγδαία ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών καθώς και σημαντική μείωση των ανισοτήτων.

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, η Κίνα ως μία αναγεννημένη δυναμική παρουσία προσπαθεί εκμεταλλευόμενη τις παρούσες καταστάσεις να εξελιχθεί σε ηγεμονική δύναμη. Λίγα χρόνια μετά τη φιλελευθεροποίηση της οικονομίας της και τον εναγκαλισμό του σοσιαλισμού, η Κίνα έχει αναπτυχθεί ραγδαία, ενώ ταυτόχρονα θέτει τις κατάλληλες βάσεις προκειμένου να καταστεί όσο το δυνατόν πιο ανταγωνιστική στο διεθνές εμπόριο. Στο εγχείρημά της αυτό, έχει συνεισφέρει αρκετά η ιδιομορφία της κινεζικής οικονομίας στην οποία πολύ σημαντικό ρόλο έχει το κινεζικό κράτος, το οποίο μέσω διαφόρων μεθόδων διευκολύνει την ανάπτυξη των κινεζικών επιχειρήσεων και τη διεθνή τους επέκταση στο εξωτερικό. Έτσι μέσω της αξιοποίησης των κινήτρων, της βοήθειας και του προστατευτισμού που δέχονται οι κινεζικές ΠΕ από την κινεζική κυβέρνηση εισέρχονται στις διεθνείς αγορές με αρκετά πλεονεκτήματα έναντι ΠΕ από ξένα κράτη, με αποτέλεσμα οι πολυεθνικές επιχειρήσεις της Κίνας να θεωρούνται από τις ανταγωνιστικότερες παγκοσμίως.

Όντας παγκοσμίως ανταγωνιστικές, για τα αρκετά συγκριτικά τους πλεονεκτήματα οι κινεζικές πολυεθνικές προσπαθούν να ενταχθούν στην παγκόσμια ελίτ των ΠΕ. Για να το πετύχουν αυτό θα χρειαστούν αρκετά εφόδια όπως αναφέρθηκε παραπάνω, όπως η τεχνογνωσία, η διεθνής εμπειρία, η προσθήκη ποιοτικών χαρακτηριστικών στα κινεζικά προϊόντα, μεγέθυνση της κινεζικής παραγωγής κ.α. Πολλά από τα παραπάνω χαρακτηριστικά, καθώς και την πρόσβαση σε πρώτες ύλες και φυσικούς πόρους, οι κινεζικές Πολυεθνικές κατάφεραν να την αποκτήσουν με τη στρατηγική επιχειρηματική επέκταση σε χώρες της αφρικανικής ηπείρου και την εγκατάσταση θυγατρικών εταιριών. Το εγχείρημα αυτό προσέφερε αρκετά οφέλη στις κινεζικές επιχειρήσεις, καθώς απέκτησαν μεγάλη αυτάρκεια στο ενεργειακό και λειτουργικό τους τμήμα, ενώ παράλληλα απέκτησαν πρόσβαση σε μία αγορά, η οποία παρέμενε ανεκμετάλλευτη επιχειρηματικά στο μεγαλύτερό της μέρος

για πολλούς αιώνες. Παρόλα αυτά η συγκεκριμένη επιχειρηματική επένδυση στην αφρικανική ήπειρο είναι αρκετά ριψοκίνδυνη για το αν θα αποδώσει τα αναμενόμενα που επιζητούν από αυτό το εγχείρημα οι κινεζικές ΠΕ.

Το ρίσκο, όπως προαναφέρθηκε οφείλεται σε πολιτικά αίτια κυρίως, τα οποία προκαλούν αστάθεια και ένα μη σταθερό και ασφαλές περιβάλλον ούτως ώστε να αναπτυχθούν και να αποφέρουν τα ζητούμενα αποτελέσματα οι κινεζικές ΠΕ. Το γεγονός αυτό όμως είναι κάτι το οποίο οι κινεζικές επιχειρήσεις γνώριζαν αρκετά καλά, πριν επενδύσουν στις χώρες αυτές. Η επένδυση αυτή αποτυπώνει την αρκετά ισχυρή θέληση που έχει η Κίνα και οι κινεζικές ΠΕ κατ' επέκταση, προκειμένου να καταφέρει να επιτύχει στους στόχους που έχει θέσει και να καταφέρει να αναπτυχθεί σε μία ηγεμονική οικονομική δύναμη που θα είναι αναγνωρισμένη παγκοσμίως. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός και να καλυφθεί σε μικρό χρονικό διάστημα η διαφορά με τις υπόλοιπες ανεπτυγμένες χώρες και τις αγορές τους οι κινεζικές ΠΕ πρέπει να εφαρμόσουν μία τακτική, η οποία θα καταφέρει μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα να αποδώσει τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Η συγκεκριμένη απόδοση όμως, κάθε άλλο παρά εύκολη είναι για να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα καθώς υπάρχει αρκετά υψηλό ρίσκο στο όλο εγχείρημα. Ένα ρίσκο το οποίο οι κινεζικές επιχειρήσεις είναι διατεθειμένες να πάρουν προκειμένου να καταφέρουν όχι μόνο να καλύψουν τη διαφορά με τις ανεπτυγμένες οικονομίες και τις αγορές τους, αλλά και να τις ξεπεράσουν σε όλους τους τομείς στο επόμενο χρονικό διάστημα καθιστώντας την κινεζική οικονομία και τις κινεζικές πολυεθνικές επιχειρήσεις ως μία πρωτοπόρα ηγετική δύναμη παγκοσμίως.

Η Κίνα στην αυγή του νέου αιώνα έχει κάνει την παρουσία της έντονα αισθητή σε ολόκληρο τον πλανήτη. Με την πρόσφατη επένδυσή της μάλιστα στις αφρικανικές χώρες, οι οποίες δεν είχαν αξιοποιηθεί στο παρελθόν επιχειρηματικά σε τόσο μεγάλο βαθμό, θέτει τις βάσεις για περεταίρω ανάπτυξη ενώ παράλληλα έχει αρκετά μεγάλη συνεισφορά στη μείωση των ανισοτήτων. Τα αφρικανικά κράτη πλέον αντιμετωπίζουν αρκετά φιλικά τις κινεζικές ΠΕ και τις επενδύσεις που πραγματοποιούνται από αυτές στο έδαφός τους, ενώ οι σχέσεις τους με την Κίνα στο διεθνές σύστημα είναι εξαιρετικές. Η Κίνα έχει αποκτήσει πολλούς υποστηρικτές στο διεθνές σύστημα, εκ των οποίων οι περισσότεροι, προέρχονται από τα αφρικανικά κράτη. Αυτή η θερμή υποστήριξη των κρατών αυτών σε ζητήματα που αντιμετωπίζει η Κίνα στο διεθνές σύστημα είναι πρωτόγνωρη, όμως προσδίδει στην Κίνα αρκετά σημαντικό κύρος και ισχύ, ενώ παράλληλα θέτει τις κατάλληλες βάσεις για να καταστεί μία ηγετική πολιτικοοικονομική δύναμη.

Οι ιδιομορφίες στο πολιτικοοικονομικό σύστημα της Κίνας και η ιδιαίτερη, αλλά και πρωτοποριακή μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε προκειμένου οι κινεζικές ΠΕ να έρθουν σε επαφή με τις πιθανές αφρικανικές χώρες υποδοχής των θυγατρικών τους, αποτελούν τους κυριότερους λόγους, για τους οποίους αυτή η στρατηγική επέκταση έχει στεφτεί με επιτυχία μέχρι στιγμής. Παρόλα αυτά δε μπορούμε να γνωρίζουμε τη μελλοντική τροπή των πραγμάτων, καθώς υπάρχουν ακόμη αρκετά ζητήματα που μένει να αντιμετωπισθούν προκειμένου να υπάρξει μία ολοκληρωμένη

και ομαλή σχέση μεταξύ των κινεζικών πολυεθνικών επιχειρήσεων και των αφρικανικών κρατών υποδοχής των θυγατρικών τους. Παράλληλα εννοείται πως υπάρχουν σημαντικά προβλήματα και εμπόδια στις σχέσεις τους, καθώς ήδη αρκετοί αφρικανοί πολίτες των χωρών υποδοχής των κινεζικών επενδύσεων, έχουν αρχίσει να εκφράζουν τη δυσαρέσκεια τους με συγκεκριμένες συμπεριφορές και την αντιμετώπιση που δέχονται σε συγκεκριμένα ζητήματα εργασιακά και μη από την κινεζική πλευρά. Για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων και της δυσαρέσκειας που έχει δημιουργηθεί η κινεζική πλευρά οφείλει να δείξει πως είναι σύμμαχος των αφρικανικών κρατών και όχι ιμπεριαλιστική δύναμη όπως τα δυτικά κράτη. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό, οι κινεζικές ΠΕ οφείλουν να αλλάξουν στάση απέναντι στους αφρικανούς εργαζομένους, καθώς και προς το σύνολο της αφρικανικής κοινωνίας προκειμένου να μην υπάρχουν εντάσεις και να μακροημερεύσει η σταθερότητα και η ανάπτυξη μεταξύ των σχέσεων των κινεζικών ΠΕ με τα αφρικανικά κράτη υποδοχής.

Κλείνοντας, η κινεζική οικονομία και ο τρόπος που ελίσσεται στο διεθνές σύστημα προκειμένου να επιτευχθεί ο τελικός στόχος, ο οποίος δεν είναι άλλος από τη διαρκή οικονομική της ανάπτυξη και την αύξηση της ανταγωνιστικότητά της, θα μπορούσε εύκολα να παρομοιαστεί με μία αρκετά γνωστή φράση του αρχαίου κινέζου φιλοσόφου, Σουν Τσου:

«Να είσαι όπως το νερό. Με άλλα λόγια, όπως το νερό προσαρμόζεται στη μορφολογία του εδάφους, έτσι κι εμείς θα πρέπει να επιδεικνύουμε προσαρμοστικότητα στις καταστάσεις και ιδίως στον αντίπαλο.»

Η οικονομία της Κίνας είναι δομημένη με τέτοιο τρόπο, που της επιτρέπει να πραγματοποιήσει ορισμένους αξιοθαύμαστους ελιγμούς σε αρκετά ζητήματα, ενώ μέσω των κρατικών πολυεθνικών της επιχειρήσεων πραγματοποιεί επενδύσεις σε διάφορες χώρες σε τομείς που η κινεζική οικονομία έχει πραγματικές ανάγκες. Καμία άλλη οικονομία σε ολόκληρο τον πλανήτη δεν παρουσιάζει τέτοια ευελιξία και να γνωρίζει πώς να αποκτήσει αυτό που επιθυμεί με τόσο εύκολο τρόπο. Η Κίνα μέσα σε μόλις λίγα χρόνια έχει καταφέρει να μεταμορφωθεί σε μία ανερχόμενη οικονομική υπερδύναμη, η οποία έχει καταφέρει να απειλεί μέχρι και την ηγεμονία των ΗΠΑ. Ο χρόνος μοναχά είναι ικανός να κρίνει για το αν αυτή η ανάπτυξη αποδειχθεί ένα ρυάκι που θα κυλάει σύμφωνα με την υπάρχουσα ροή του ρεύματος ή ένας ασταμάτητος χείμαρρος με δυνατότητες να μετατρέψει τις τρέχουσες διεθνείς ισορροπίες.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Aggarwal, J. B. (2010, december 17). What is a multinational corporation? Classifying the degree of firm-level multinationality. *International Business Review* , pp. 557-577.
- Alden Chris, M. D. (2006). A Profile of the Operations of Chinese Multinationals in Africa. *South African Journal of International Affairs* , σελ. 83-95.
- Alden, C. (2005, Autumn). China in Africa. *Survival* , σελ. 147-164.
- Aon Risk Solutions. (2014). *Political Risk in Sub-Saharan Africa*. London: Aon Co.
- Aziz-Abdul, A.-R. (1993). The Trend towards globalization in business. *Pergamon Press* , pp. 115-124.
- Baldwin, L. (2010). Political Risk in Sub-Saharan Africa. *Infrastructure Journal* , σελ. 35-38.
- Breslin, S. (2007). *China and the Global Political Economy*. New York: Palgrave Macmillan.
- Carbone, G. (2013, August). Leadership Turnovers in Sub-Saharan Africa: From Violence and Coups to Peaceful Elections? *Analysis* , σελ. 1-12.
- Chakravorti, Tunnard, Shankar Chaturved (2014). *Digital Planet: Ready for the Rise of the e-consumer*. The Institute of Business in the Global Context.
- Chyau, T. L. (2009, February). China's post-economic reform growth: The role of FDI and productivity progress. *Journal of Asian Economics* , pp. 280-293.
- Corkin, L. (2007, Spring). China's Emerging Multinationals in Africa. *The African Journal* , σελ. 20-22.
- Corkin, L. (2007, November 27). The Strategic Entry of China's Emerging Multinationals into Africa. *China Report* , σελ. 309-322.
- Deng, P. (2004, May). Outward investment by Chinese MNCs: Motivations and implications. *Business Horizons* , σελ. 8-16.
- Deng, P. (2004, May). Outward investment by Chinese MNCs: Motivations and implications. *Business Horizons* , σελ. 8-16.
- Donghong, L. (2009). Innovation & Knowledge Transfer in Chinese Multinationals. Στο J.-P. Larcon, *Chinese Multinationals* (σελ. 151-166). Singapore: World Scientific Publishing .
- Downie, R. C. (2011). *Assessing Risks to Stability in Sub-Saharan Africa*. Washington DC: Center for Strategic & International Studies.

- French, H. W. (2014). *China's Second Continent: How a Million Migrants are Building a New Empire in Africa*. New York: Alfred A. Knopf.
- French, H. W. (2014). *China's Second Continent: How a Million Migrants are Building a New Empire in Africa*. Knopf.
- Holz, C. A. (2008, September). China's Economic Growth 1978-2025: What we know Today About China's Economic Growth Tomorrow. *World Development* , σελ. 1665-1691.
- Hu, H. (2014, June 3). The interactions between China's economic growth, energy production and the related air emissions during 2000-2011. *Ecological Indicators* , σελ. 38-51.
- Ishikawa, S. (1983). China's economic System Reform: Underlying Factors and Prospects. *World Development* , σελ. 647-658.
- J Williamson, R. R. (2013). *The Competitive Advantage of Emerging Market Multinationals*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Kaplinsky, R. M. (2009). Chinese FDI in Sub-Saharan Africa: Engaging with Large Dragons. *European Journal of Development Research* , σελ. 551-569.
- Koutsoukis, N.-S. (2010). Risk Management Standards: Towards a Contemporary Organisation-Wide Management Approach. *International Journal of Business Policy and Economics* , σελ. 47-64.
- Kragelund, P. (2009, September). Knocking on a Wide-Open Door: Chinese Investments in Africa. *Review of African Political Economy* , σελ. 479-497.
- Larcon, J.-P. (2009). *Chinese Multinationals* . Singapore: World Scientific.
- Larcon, J.-P. (2009). *Chinese Multinationals*. London: World Scientific Publishing Co.
- Mol, A. P. (2011, March 15). China's ascent and Africa's environment. *Global Environmental Change* , σελ. 785-794.
- Moshirian, F. (2007, January 26). Globalization and the role of effective international institutions. *Journal of Banking & Finance* , pp. 1579-1593.
- Peng, M. W. (2012, February). The Global Strategy of Emerging Multinationals from China. *Global Strategy Journal* .
- Peng, M. W. (2012, February). The Global Strategy of Emerging Multinationals From China. *Global Strategy Journal* .
- Ramamurti, R. (2012). Competing with emerging market multinationals. *Business Horizons* , σελ. 241-249.
- Ramamurti, R. (2012, January). Competing with emerging market multinationals. *Business Horizons* , σελ. 241-249.
- Ramamurti, R. (2009). *Emerging Multinationals in Emerging Markets*. New York: Cambridge University Press.

Roukhanas, G. D. (2013). BRICs in the global economy under the prism of economic nationalism of IPE. *International Journal of Economic Sciences and Applied Research* , σελ. 51-67.

Rugman, A. M. (2009). Theoretical Aspects of MNE From Emerging Economies. Στο J. V. Ravi Ramamurti, *Emerging Multinationals in Emerging Markets* (σελ. 42-63). New York: Cambridge University Press.

Sanfilippo, M. (2010). Chinese FDI to Africa: What is the Nexus with Foreign Economic Cooperation? *African Development Review* , σελ. 599-610.

Sanusha, N. D. (2008, February 29). China- African relations: A new impulse in a changing continental landscape. *Futures* 40 , σελ. 748-761.

Williamson, P. J. (2009). Chinese Multinationals: Emerging through new global gateways. Στο J. V. Ravi Ramamurti, *Emerging Multinationals in Emerging Markets* (σελ. 81-109). New York: Cambridge University Press.

Williamson, P. J. (2013). *The Competitive Advantage of Emerging Market Multinationals*. New York: Cambridge University Press.

Xiaofeng Huang, P. L. (2010, November 9). Economic growth and multi-tasking by state-owned enterprises: An analytic framework and empirical study based on Chinese provincial data. *Economic Systems* , σελ. 160-177.

Xianfeng, H. P. (2010, November 9). Economic Growth and multi-tasking by state-owned enterprises: An analytic framework and empirical study based on Chinese provincial data. *Economic Systems* , σελ. 160-177.

Yijun, X. Y. (2014, May 3). International influences on managing African employees of Chinese firms in Africa: Chinese managers' HRM practices. *International Business Review* , σελ. 1-14.

Ying, M. (2011, March). An Empirical Analysis for the Dynamic Relationship between China's Energy Consumption and Economic Growth- Based on Cointegration Analysis and State-Space Model. *Energy Procedia* , σελ. 2252-2256.

Zhaoxi, L. (2009). China's Outward Foreign Direct Investment. Στο J.-P. Larcon, *Chinese Multinationals* (σελ. 49-75). World Scientific.

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Κυρκιλής, Δ. (2002). *Άμεσες Ξένες Επενδύσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Μελάς, Π. (2005). ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ. ΑΘΗΝΑ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ.
- Χριστοδούλου, Χ. Ν. (2004). *Οι Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις στην Εποχή της Παγκοσμιοποίησης*. Αθήνα: Β. Γκιούρδας.
- Gilpin, R. (2002). Η Πρόκληση του Παγκόσμιου Καπιταλισμού. Στο R. Gilpin. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.
- Bessiere, S. (2007). *Η Κίνα στην Αυγή του 21ου αιώνα, η επιστροφή μιας δύναμης*. Κέδρος.
- Fishman, T. C. (2005). *Κίνα Α.Ε.* Κλειδάριθμος.
- O' Brien, M. W. (2011). *Παγκόσμια Πολιτική Οικονομία*. Αθήνα: Παπαζήση.

Διαδικτυακοί Τύποι/ Ιστοσελίδες

- Africa Insurance Review*. (2014, January 30). Ανάκτηση February 19, 2015, από www.africainsurancereview.com: <http://www.africainsurancereview.com/high-severe-political-and-terrorism-risk-ratings-challenge-ssa/>
- Forecast-chart. (2014, September 27). *Forecast-chart.com*. Ανάκτηση November 21, 2014, από <http://www.forecast-chart.com/usd-chinese-yuan.html>
- Carbone, G. (2013). *Consultancy Africa*. Ανάκτηση April 22, 2015, από www.ConsultancyAfrica.com: http://www.consultancyafrica.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1651:elections-and-leadership-changes-how-do-political-leaders-take-and-leave-power-in-africa-
- fortune.com. (2015). *www.fortune.com*. Retrieved January 10, 2015, from www.fortune.com/global500
- knoema.com. (2015). *knoema.com*. Ανάκτηση March 23, 2015, από <http://knoema.com/UNCTADFDI2014/inward-and-outward-foreign-direct-investment-flows-and-stock-annual-1970-2013-august-2014?location=1001710-russian-federation>
- World Investment Report. (2015). *Unctad*. Ανάκτηση March 21, 2015, από <http://unctad.org/en/pages/DIAE/World%20Investment%20Report/Annex-Tables.aspx>
- Worldbank. (2015). *World Bank*. Ανάκτηση March 18, 2015, από Worldbank: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>